Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MELCHIOR WATHELET
της 21ης Μαΐου 2015 [1]

Υπόθεση C-137/14

Ευρωπαϊκή Επιτροπή
κατά

Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας

«Παράβαση κράτους μέλους — Οδηγία 2011/92/ΕΕ — Εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον — Άρθρο 11 — Οδηγία 2010/75/ΕΕ — Βιομηχανικές εκπομπές (ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης) — Άρθρο 25 — Πρόσβαση στη δικαιοσύνη»

I –**Εισαγωγή**

1. Με την από 21 Μαρτίου 2014 προσφυγή της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας παρέβη το άρθρο 11 της οδηγίας 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον [2], καθώς και το άρθρο 25 της οδηγίας 2010/75/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Νοεμβρίου 2010, περί βιομηχανικών εκπομπών (ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης) [3].

2. Όπως και οι υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι αποφάσεις Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen (C-115/09, EU:C:2011:289) και Gemeinde Altrip κ.λπ. (C-72/12, EU:C:2013:712), η κρινόμενη υπόθεση αφορά την πρόσβαση στη δικαιοσύνη και ειδικότερα την έκταση του δικαιώματος ασκήσεως προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου ή άλλου ανεξάρτητου και αμερόληπτου οργάνου με αντικείμενο την αμφισβήτηση της νομιμότητας αποφάσεων, πράξεων ή παραλείψεων σχετικών με τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων σε θέματα περιβάλλοντος.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — ΕΕ 2012, L 26, σ. 1.

3 — ΕΕ L 334, σ. 17.

II – **Το νομικό πλαίσιο**

A — *Το δίκαιο της Ένωσης*

3. Το άρθρο 11 της οδηγίας 2011/92 προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, σύμφωνα με την εθνική έννομη τάξη τους, το ενδιαφερόμενο κοινό:

α) που έχει επαρκές συμφέρον ή, εναλλακτικά,

β) που υποστηρίζει ότι επέρχεται προσβολή δικαιώματος, εάν αυτό απαιτείται ως προϋπόθεση από το δικονομικό διοικητικό δίκαιο ενός κράτους μέλους,

έχει πρόσβαση σε μια διαδικασία εξέτασης ενώπιον δικαστηρίου ή άλλου ανεξάρτητου και αμερόληπτου οργάνου συσταθέντος νομοθετικώς, προκειμένου να αμφισβητήσει την ουσιαστική ή τη διαδικαστική νομιμότητα αποφάσεων, πράξεων ή παραλείψεων που εμπίπτουν στις διατάξεις της παρούσας οδηγίας περί συμμετοχής του κοινού.

2. Τα κράτη μέλη καθορίζουν σε ποια φάση είναι δυνατόν να προσβάλλονται αποφάσεις, πράξεις ή παραλείψεις.

3. Τα κράτη μέλη καθορίζουν τι αποτελεί επαρκές συμφέρον και τι προσβολή δικαιώματος, με σταθερό γνώμονα να παρέχεται στο ενδιαφερόμενο κοινό ευρεία πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Προς τούτο, το συμφέρον κάθε μη κυβερνητικής οργάνωσης που πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 1 παράγραφος 2, θεωρείται επαρκές για τους σκοπούς του στοιχείου α) της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου. Οι οργανώσεις αυτές θεωρείται επίσης ότι έχουν δικαιώματα που μπορούν να προσβληθούν, για τους σκοπούς του στοιχείου β) της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου.

4. Οι διατάξεις του παρόντος άρθρου δεν αποκλείουν τη δυνατότητα μιας προκαταρκτικής διαδικασίας αναθεώρησης ενώπιον διοικητικής αρχής και δεν θίγουν την απαίτηση να εξαντλούνται οι διοικητικές διαδικασίες αναθεώρησης πριν από την προσφυγή σε δικαστικές διαδικασίες αναθεώρησης, όπου υφίσταται τέτοιου είδους απαίτηση κατά το εθνικό δίκαιο.

Οι σχετικές διαδικασίες πρέπει να είναι ορθές, δίκαιες, εμπρόθεσμες και να μην έχουν απαγορευτικό κόστος.

5. Για τη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας των διατάξεων του παρόντος άρθρου, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να τίθενται στη διάθεση του κοινού οι πρακτικές πληροφορίες σχετικά με την πρόσβαση στις διοικητικές και δικαστικές διαδικασίες αναθεώρησης.»

4. Το άρθρο 24 της οδηγίας 2010/75 έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι παρέχεται έγκαιρα και πραγματικά στο ενδιαφερόμενο κοινό η δυνατότητα συμμετοχής στις ακόλουθες διαδικασίες:

α) τη χορήγηση αδειών για νέες εγκαταστάσεις,

β) τη χορήγηση αδείας για οιαδήποτε ουσιαστική μετατροπή,

γ) τη χορήγηση ή αναπροσαρμογή άδειας για εγκατάσταση όταν προτείνεται η εφαρμογή του άρθρου 15 παράγραφος 4·

δ) την αναπροσαρμογή άδειας ή των όρων της άδειας μιας εγκατάστασης σύμφωνα με το στοιχείο α) του άρθρου 21 παράγραφος 5.

[…]

2. Όταν έχει ληφθεί απόφαση για τη χορήγηση, επανεξέταση ή αναπροσαρμογή άδειας, η αρμόδια αρχή θέτει στη διάθεση του κοινού και μέσω του διαδικτύου όσον αφορά τα στοιχεία α), β) και στ), τις ακόλουθες πληροφορίες:

α) το περιεχόμενο της απόφασης, συμπεριλαμβανομένου αντιγράφου της άδειας και κάθε μετέπειτα αναπροσαρμογής της,

β) τους λόγους στους οποίους βασίστηκε η απόφαση,

γ) τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων πριν από τη λήψη της απόφασης και επεξήγηση του τρόπου με τον οποίο ελήφθησαν υπόψη στο πλαίσιο της εν λόγω απόφασης,

δ) τους τίτλους των εγγράφων αναφοράς ΒΔΤ που αφορούν την οικεία εγκατάσταση ή δραστηριότητα,

ε) τον τρόπο καθορισμού των όρων της άδειας που εμφαίνονται στο άρθρο 14, συμπεριλαμβανομένων των οριακών τιμών εκπομπών σε σχέση με τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές και τα επίπεδα εκπομπών που συνδέονται με τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές,

στ) στις περιπτώσεις έγκρισης παρεκκλίσεων σύμφωνα με το άρθρο 15 παράγραφος 4, τους συγκεκριμένους λόγους της παρέκκλισης, βάσει των κριτηρίων που ορίζονται στην εν λόγω παράγραφο, και τους επιβληθέντες όρους.

3. Η αρμόδια αρχή θέτει στη διάθεση του κοινού, μεταξύ άλλων και μέσω του διαδικτύου τουλάχιστον σε σχέση με το στοιχείο α):

α) σχετικές πληροφορίες ως προς τα μέτρα τα οποία λαμβάνει ο φορέας εκμετάλλευσης κατά την οριστική παύση των δραστηριοτήτων σύμφωνα με το άρθρο 22,

β) τα αποτελέσματα που διαθέτει η αρμόδια αρχή από την παρακολούθηση των εκπομπών, όπως απαιτείται σύμφωνα με τους όρους της άδειας.

4. Οι παράγραφοι 1, 2 και 3 του παρόντος άρθρου εφαρμόζονται, υπό τους περιορισμούς του άρθρου 4 παράγραφοι 1 και 2 της οδηγίας 2003/4/ΕΚ.»

5. Το άρθρο 25 της οδηγίας 2010/75 ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι, σύμφωνα με το εθνικό νομικό τους σύστημα, κάθε μέλος του ενδιαφερόμενου κοινού έχει πρόσβαση σε διαδικασία εξέτασης ενώπιον δικαστηρίου ή άλλου ανεξάρτητου και αμερόληπτου οργάνου, συσταθέντος νομοθετικώς, προκειμένου να αμφισβητήσει την ουσιαστική ή τη διαδικαστική νομιμότητα αποφάσεων, πράξεων ή παραλείψεων που εμπίπτουν στις διατάξεις του άρθρου 24, όταν πληρούται μια από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) έχει επαρκές συμφέρον,

β) υποστηρίζει ότι επέρχεται προσβολή δικαιώματος, εάν αυτό απαιτείται ως προϋπόθεση από τη διοικητική δικονομία ενός κράτους μέλους.

2. Τα κράτη μέλη καθορίζουν σε ποιο στάδιο είναι δυνατόν να προσβάλλονται οι αποφάσεις, πράξεις ή παραλείψεις.

3. Τα κράτη μέλη καθορίζουν τι αποτελεί επαρκές συμφέρον και τι προσβολή δικαιώματος, με σταθερό στόχο να παρέχεται στο ενδιαφερόμενο κοινό ευρεία πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Προς τούτο, το συμφέρον κάθε μη κυβερνητικής οργάνωσης που υποστηρίζει την προστασία του περιβάλλοντος και πληροί κάθε απαίτηση του εθνικού δικαίου θεωρείται επαρκές για τους σκοπούς του στοιχείου α) της παραγράφου 1.

Οι οργανώσεις αυτές θεωρείται επίσης ότι έχουν δικαιώματα που μπορούν να προσβληθούν, για τους σκοπούς του στοιχείου β) της παραγράφου 1.

4. Οι παράγραφοι 1, 2 και 3 δεν αποκλείουν τη δυνατότητα μιας προκαταρκτικής διαδικασίας εξέτασης ενώπιον διοικητικής αρχής και δεν θίγουν την απαίτηση να εξαντλούνται οι διοικητικές διαδικασίες εξέτασης πριν από την προσφυγή σε δικαστικές διαδικασίες εξέτασης, εάν υφίσταται τέτοιου είδους απαίτηση κατά την εθνική νομοθεσία.

Οι σχετικές διαδικασίες πρέπει να είναι ορθές, δίκαιες, εμπρόθεσμες και να μην έχουν απαγορευτικό κόστος.

5. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να τίθενται στη διάθεση του κοινού πρακτικές πληροφορίες σχετικά με την πρόσβαση στις διοικητικές και δικαστικές διαδικασίες εξέτασης».

6. Τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75 αποτυπώνουν τις απαιτήσεις του άρθρου 9, παράγραφος 2, της Συμβάσεως για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε θέματα περιβάλλοντος, της 25ης Ιουνίου 1998, η οποία συνήφθη εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με την απόφαση 2005/370/ΕΚ του Συμβουλίου, της 17ης Φεβρουαρίου 2005 (ΕΕ L 124, σ. 1, στο εξής: Σύμβαση του Aarhus) [4].

7. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα υπέγραψε τη Σύμβαση του Aarhus στις 25 Ιουνίου 1998 και την κύρωσε στις 17 Φεβρουαρίου 2005. Το άρθρο 9, παράγραφος 2, της Συμβάσεως του Aarhus προβλέπει την πρόσβαση σε ένδικες ή άλλες διαδικασίες με σκοπό την αμφισβήτηση της ουσιαστικής ή διαδικαστικής νομιμότητας αποφάσεων, πράξεων ή παραλείψεων που εμπίπτουν στις διατάξεις του άρθρου 6 της Συμβάσεως, σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού.

4 — Το άρθρο 9, παράγραφος 2, της Συμβάσεως του Aarhus ορίζει τα εξής:
«Κάθε Μέρος, στο πλαίσιο της εθνικής του νομοθεσίας, εξασφαλίζει ότι το ενδιαφερόμενο κοινό:
α) το οποίο έχει επαρκές συμφέρον
ή, εναλλακτικά,β) το οποίο ισχυρίζεται προσβολή δικαιώματος, σε περίπτωση που η διοικητική δικονομία ενός Μέρους το απαιτεί ως προϋπόθεση, διαθέτει πρόσβαση σε διαδικασία επανεξέτασης ενώπιον δικαστηρίου ή/ και άλλου ανεξάρτητου και αμερόληπτου φορέα που καθορίζεται διά νόμου, προκειμένου να προσβάλει την ουσιαστική και τυπική νομιμότητα οποιασδήποτε απόφασης, πράξης ή παράλειψης που υπόκειται στις διατάξεις του άρθρου 6 και, όπου προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο και υπό την επιφύλαξη της κατωτέρω παραγράφου 3, άλλων σχετικών διατάξεων της παρούσας Σύμβασης.
Τι είναι αυτό που συνιστά επαρκές συμφέρον και προσβολή δικαιώματος προσδιορίζεται σύμφωνα με τις απαιτήσεις του εθνικού δικαίου και σύμφωνα με τον στόχο να παρέχεται στο ενδιαφερόμενο κοινό ευρεία πρόσβαση στη δικαιοσύνη εντός του πεδίου εφαρμογής της παρούσας Σύμβασης.
[...]
Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου 2 δεν αποκλείουν τη δυνατότητα προκαταρκτικής διαδικασίας επανεξέτασης ενώπιον διοικητικής αρχής και δεν επηρεάζουν την απαίτηση να εξαντληθούν οι διαδικασίες διοικητικής επανεξέτασης πριν από την προσφυγή σε διαδικασίες δικαστικής επανεξέτασης, όπου υφίσταται η εν λόγω απαίτηση βάσει του εθνικού δικαίου».

8. Η οδηγία 2003/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Μαΐου 2003, σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που αφορούν το περιβάλλον και με την τροποποίηση όσον αφορά τη συμμετοχή του κοινού και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, των οδηγιών 85/337/ΕΟΚ και 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου[5], εκδόθηκε προκειμένου να προσαρμοστεί η νομοθεσία της Ένωσης στη Σύμβαση του Aarhus, εν όψει της μεταγενέστερης κυρώσεως της τελευταίας από την Κοινότητα. Η εν λόγω οδηγία τροποποίησε, αφενός, την οδηγία 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1985, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον[6], προσθέτοντας στα άρθρα της και ένα άρθρο 10α, και αφετέρου, την οδηγία 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου, της 24ης Σεπτεμβρίου 1996, σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης[7], προσθέτοντας στα άρθρα της και ένα άρθρο 15α, προκειμένου να καταστήσει τις δύο αυτές οδηγίες συμβατές με το άρθρο 9, παράγραφος 2, της Συμβάσεως του Aarhus.

9. Το άρθρο 6 της οδηγίας 2003/35 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις προκειμένου να συμμορφωθούν προς την εν λόγω οδηγία το αργότερο στις 25 Ιουνίου 2005.

10. Η οδηγία 85/337 καταργήθηκε, κωδικοποιήθηκε και αντικαταστάθηκε από την οδηγία 2011/92. Η οδηγία 96/61 καταργήθηκε, κωδικοποιήθηκε και αντικαταστάθηκε από την οδηγία 2008/1/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιανουαρίου 2008, σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης[8], η οποία στη συνέχεια καταργήθηκε από την οδηγία 2010/75. Όσον αφορά τα αποτελέσματά τους, ωστόσο, τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75 έχουν το ίδιο περιεχόμενο με εκείνο του άρθρου 10α της οδηγίας 85/337 και του άρθρου 15α της οδηγίας 96/61. Ως καταληκτική ημερομηνία για τη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο των άρθρων 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75 διατηρήθηκε η 25η Ιουνίου 2005.

Β— *Το γερμανικό δίκαιο*

11. Οι εφαρμοστέες διατάξεις του κώδικα διοικητικής δικονομίας (Verwaltungsgerichtsordnung, στο εξής: VwGO) παρατίθενται ακολούθως.

12. Το άρθρο 42 του VwGO προβλέπει τα εξής:

«1. Προσφυγή μπορεί να ασκηθεί προκειμένου να ακυρωθεί διοικητική απόφαση ή να υποχρεωθεί η διοίκηση να προβεί σε πράξη στην οποία αρνήθηκε ή παρέλειψε να προβεί.

2. Με την επιφύλαξη αντίθετων διατάξεων του νόμου, η προσφυγή ασκείται παραδεκτώς μόνον εάν ο προσφεύγων αποδείξει ότι η επίδικη διοικητική πράξη ή η άρνηση ή παράλειψη εκδόσεως της πράξεως αυτής προσέβαλε τα δικαιώματά του.»

13. Το άρθρο 113 του VwGO ορίζει τα εξής:

«1. Το δικαστήριο ακυρώνει τη διοικητική πράξη, καθώς και την απόφαση που εκδόθηκε, ενδεχομένως, επί ενδικοφανούς προσφυγής, στο μέτρο που η διοικητική πράξη είναι παράνομη και έχει προκαλέσει προσβολή των δικαιωμάτων του προσφεύγοντος. [...]»

5 — ΕΕ L 156, σ. 17.
6 — ΕΕ L 175, σ. 40.
7 — ΕΕ L 257, σ. 26.
8 — ΕΕ L 24, σ. 8.

14. Στην υπόθεση έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του νόμου περί διοικητικής διαδικασίας (Verwaltungsverfahrensgesetz, στο εξής: VwVfG), όπως παρατίθενται ακολούθως.

15. Το άρθρο 44 του VwVfG έχει ως εξής:

«1. Η διοικητική πράξη είναι άκυρη εφόσον ενέχει ιδιαιτέρως σοβαρή πλημμέλεια, εμφανιζόμενη ως πρόδηλη στο πλαίσιο εύλογης εκτιμήσεως όλων των περιστάσεων που είναι σημαντικές για την υπόθεση.

2. Ανεξαρτήτως της συνδρομής των προϋποθέσεων της παραγράφου 1, θεωρείται άκυρη η διοικητική πράξη η οποία:

1) εκδόθηκε σε γραπτή ή ηλεκτρονική μορφή από προδήλως αναρμόδια αρχή,

2) μπορεί, σύμφωνα με διάταξη του νόμου, να εκδοθεί μόνον με προσκόμιση εγγράφου, αλλά δεν πληροί την τυπική αυτή προϋπόθεση,

3) εκδόθηκε από αρχή καθ' υπέρβαση της αρμοδιότητάς της, όπως αυτή ορίζεται από το άρθρο 3, παράγραφος 1, σημείο 1, και χωρίς νομιμοποίηση προς τούτο,

4) δεν μπορεί να εκτελεστεί για πρακτικούς λόγους,

5) απαιτεί την διάπραξη παράνομης πράξεως η οποία συνιστά ποινικό αδίκημα ή παράβαση,

6) είναι αντίθετη στα χρηστά ήθη.

[...]»

16. Το άρθρο 46 του VwVfG ορίζει τα εξής:

«Δεν μπορεί να ζητηθεί η ακύρωση διοικητικής πράξεως, η οποία δεν είναι άκυρη κατά το άρθρο 44, για τον λόγο και μόνον ότι εκδόθηκε κατά παράβαση των κανόνων που αφορούν τη διαδικασία, τον τύπο ή την [κατά τόπον] αρμοδιότητα, εφόσον είναι πρόδηλο ότι η παράβαση αυτή δεν έχει επηρεάσει την απόφαση επί της ουσίας.»

17. Το άρθρο 73 του VwVfG προβλέπει τα εξής:

«1. Ο υπεύθυνος του σχεδίου έργου υποχρεούται να υποβάλει το σχέδιο στην αρμόδια για τον έλεγχο αρχή προκειμένου αυτή να κινήσει τη διαδικασία ελέγχου. [...]

2. Εντός μηνός από την παραλαβή του πλήρους σχεδίου του έργου, η αρμόδια για τον έλεγχο αρχή καλεί τις αρχές ο τομέας των αρμοδιοτήτων των οποίων επηρεάζεται από το σχεδιαζόμενο έργο να τοποθετηθούν και μεριμνά ώστε το σχέδιο να κατατεθεί προς εξέταση στους δήμους εντός των οποίων θα παράγει αποτελέσματα το έργο.

3. Οι κατά την ανωτέρω παράγραφο 2 δήμοι υποχρεούνται να καταθέσουν το σχέδιο προς διαβούλευση εντός τριών εβδομάδων από την παραλαβή του και για χρονικό διάστημα ενός μηνός. Η κατάθεση προς διαβούλευση μπορεί να παραλειφθεί αν ο κύκλος των ενδιαφερόμενων προσώπων είναι γνωστός και τους έχει δοθεί η δυνατότητα εξετάσεως του σχεδίου εντός εύλογης προθεσμίας.

[...]

4. Εντός προθεσμίας δύο εβδομάδων από τη λήξη της προθεσμίας καταθέσεως προς διαβούλευση, κάθε πρόσωπο του οποίου τα συμφέροντα θίγονται από το σχεδιαζόμενο έργο μπορεί να διατυπώσει εγγράφως ή να ζητήσει να καταγραφούν σε πρακτικά ενστάσεις κατά του σχεδιαζόμενου έργου ενώπιον του δήμου ή της αρμόδιας για τον έλεγχο αρχής. Στην περίπτωση της παραγράφου 3, δεύτερη περίοδος, η αρμόδια για τον έλεγχο αρχή τάσσει προθεσμία για την υποβολή ενστάσεων. Μετά τη λήξη της προθεσμίας υποβολής ενστάσεων αποκλείεται κάθε ένσταση η οποία δεν στηρίζεται σε συγκεκριμένους τίτλους ιδιωτικού δικαίου. Σχετική μνεία γίνεται στην ανακοίνωση της καταθέσεως προς διαβούλευση ή κατά τη γνωστοποίηση της προθεσμίας υποβολής ενστάσεων.

[…]»

18. Ο νόμος για τις προσφυγές σε θέματα περιβάλλοντος (Umwelt-Rechtsbehelfsgesetz) της 7ης Δεκεμβρίου 2006, όπως τροποποιήθηκε τελευταία από το άρθρο 1 του νόμου περί θεσπίσεως συμπληρωματικών διατάξεων για τις προσφυγές σε θέματα περιβάλλοντος και άλλων διατάξεων του δικαίου περιβάλλοντος (Gesetz zur Änderung des Umwelt-Rechtsbehelfsgesetzes und anderer umweltrechtlicher Vorschriften), της 21ης Ιανουαρίου 2013 (στο εξής: UmwRG), προβλέπει στο άρθρο του 1, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, ότι έχει εφαρμογή στις προσφυγές που ασκούνται κατά των αποφάσεων του άρθρου 2, παράγραφος 3, του νόμου περί εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων (Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung, στο εξής: UVPG), οι οποίες αφορούν τη νομιμότητα σχεδίων έργων για τα οποία ενδέχεται, δυνάμει του UVPG, να υφίσταται υποχρέωση προηγούμενης εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

19. Οι σχετικές διατάξεις του νόμου αυτού παρατίθενται ακολούθως.

20. Το άρθρο 2 του UmwRG προβλέπει τα εξής:

«1. Ημεδαπή ή αλλοδαπή ένωση, αναγνωρισμένη […], μπορεί, χωρίς να υποχρεούται να προβάλει την προσβολή ιδίων δικαιωμάτων, να ασκήσει ένδικα βοηθήματα σύμφωνα με τον [VwGO] κατά αποφάσεως του άρθρου 1, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, ή κατά παραλείψεως εκδόσεώς της, αν η ένωση αυτή:

1) προβάλει ότι απόφαση του άρθρου 1, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, ή παράλειψη εκδόσεως αποφάσεως, είναι αντίθετη προς διατάξεις του νόμου που έχουν ως σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος και ενδέχεται να έχουν εφαρμογή για τους σκοπούς της αποφάσεως,

2) προβάλει ότι θίγεται από την απόφαση του άρθρου 1, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, ή από την παράλειψη εκδόσεως αποφάσεως, το πεδίο της προβλεπόμενης από το καταστατικό δραστηριότητάς της για την προώθηση των σκοπών της περιβαλλοντικής προστασίας και

3) νομιμοποιούνταν να συμμετάσχει σε διαδικασία του άρθρου 1, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, και τοποθετήθηκε σε αυτήν επί της ουσίας στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις ή δεν της δόθηκε η ευκαιρία να τοποθετηθεί στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας, κατά παράβαση των ισχυουσών διατάξεων.

2. Μη αναγνωρισμένη […] ένωση δύναται να ασκήσει προσφυγή δυνάμει της παραγράφου 1 μόνον εάν:

1) πληροί τις προϋποθέσεις για αναγνώριση κατά τον χρόνο ασκήσεως της προσφυγής,

2) έχει υποβάλει αίτηση για αναγνώριση,

αλλά δεν έχει ληφθεί ακόμη απόφαση σχετικά με την αναγνώρισή της για λόγους για τους οποίους δεν ευθύνεται η ίδια.

[...]

3. Αν η ένωση είχε την ευκαιρία να τοποθετηθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 1, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, δεν επιτρέπεται να προβάλει κατά την ένδικη διαδικασία που ακολουθεί οποιαδήποτε ένσταση την οποία δεν επικαλέστηκε ή δεν επικαλέστηκε εγκαίρως κατά τις ισχύουσες διατάξεις, αλλά την οποία θα μπορούσε να έχει επικαλεστεί στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 1, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος.

4. Αν μια απόφαση του άρθρου 1, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, δεν δημοσιοποιήθηκε ή δεν κοινοποιήθηκε στην ένωση κατά τις ισχύουσες διατάξεις, η ανακοπή ή η προσφυγή ασκούνται εντός προθεσμίας ενός έτους από τον χρόνο κατά τον οποίον η ένωση έλαβε ή μπορούσε να έχει λάβει γνώση της αποφάσεως. [...]

5. Οι προσφυγές που αναφέρονται στην παράγραφο 1 είναι βάσιμες,

στο μέτρο που η απόφαση του άρθρου 1, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, ή η παράλειψη εκδόσεως αποφάσεως συνιστά παράβαση των διατάξεων για την προστασία του περιβάλλοντος που έχουν εφαρμογή για τους σκοπούς της αποφάσεως,

σε περίπτωση προσφυγών που αφορούν σχέδια κατασκευής, στο μέτρο που οι διαπιστώσεις του σχεδίου κατασκευής οι οποίες δικαιολογούν την νομιμότητα ενός σχεδίου έργου που υπόκειται στην υποχρέωση [εκτιμήσεως περιβαλλοντικών επιπτώσεων] συνιστούν παράβαση των διατάξεων για την προστασία του περιβάλλοντος,

και σε περίπτωση που η παράβαση θίγει συμφέροντα έχοντα σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος τα οποία περιλαμβάνονται στους σκοπούς της ένωσης βάσει του καταστατικού της. Για τις αποφάσεις του άρθρου 1, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, πρέπει επιπλέον να συντρέχει υποχρέωση πραγματοποιήσεως εκτιμήσεως περιβαλλοντικών επιπτώσεων.»

21. Το άρθρο 4 του UmwRG ορίζει τα εξής:

«1. Η ακύρωση της αποφάσεως για την έγκριση ενός σχεδίου σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, σημείο 1, μπορεί να ζητηθεί όταν:

η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ή

η κατά περίπτωση προκαταρκτική εξέταση της υποχρεώσεως εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων,

που απαιτείται, κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του [UVPG], έχει παραλειφθεί και δεν έχει επακολουθήσει θεραπεία της σχετικής παραλείψεως. [...]

[...]

3. Οι παράγραφοι 1 και 2 εφαρμόζονται κατ' αναλογίαν στις προσφυγές των διαδίκων σύμφωνα με το άρθρο 61, σημεία 1 και 2, του [VwGO].»

22. Το άρθρο 5 του UmwRG έχει ως εξής:

«1. Ο παρών νόμος ισχύει για διαδικασίες κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, οι οποίες έχουν κινηθεί ή θα έπρεπε να έχουν κινηθεί μετά τις 25 Ιουνίου 2005. Το πρώτο τμήμα της περιόδου αυτής δεν εφαρμόζεται στις αποφάσεις του άρθρου 1, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, οι οποίες κατέστησαν εκτελεστές πριν τις 15 Δεκεμβρίου 2006.

[...]

3. Οι διαδικασίες αναγνωρίσεως που έχουν ήδη κινηθεί δυνάμει του παρόντος νόμου διεξάγονται από τον ομοσπονδιακό οργανισμό για το περιβάλλον σύμφωνα με τις διατάξεις που ίσχυαν μέχρι τις 28 Φεβρουαρίου 2010.

4. Οι διαδικασίες λήψεως αποφάσεως του άρθρου 1, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, σημείο 1, οι διαδικασίες χορηγήσεως αδείας του άρθρου 1, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, σημείο 2, ή οι διαδικασίες προσφυγής του άρθρου 2 που βρίσκονταν σε εξέλιξη στις 12 Μαΐου 2011 και δεν είχαν περατωθεί με την έκδοση εκτελεστής αποφάσεως μέχρι τις 29 Ιανουαρίου 2013, ολοκληρώνονται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου όπως ισχύει από τις 29 Ιανουαρίου 2013. Κατά παρέκκλιση από την πρώτη περίοδο, το άρθρο 4, παράγραφος 1, εφαρμόζεται μόνον στις διαδικασίες ένδικης προσφυγής που κινήθηκαν από τις 29 Ιανουαρίου 2013 και εντεύθεν.»

III – **Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου**

23. Στις 18 Δεκεμβρίου 2006, η Επιτροπή δέχθηκε καταγγελία για πλημμελή μεταφορά στο γερμανικό δίκαιο, διά του άρθρου 2 του UmwRG, του άρθρου 10α της οδηγίας 85/337, νυν άρθρου 11 της οδηγίας 2011/92, και του άρθρου 15α της οδηγίας 96/61, νυν άρθρου 25 της οδηγίας 2010/75.

24. Κατόπιν της καταγγελίας αυτής, η Επιτροπή απηύθυνε την 1η Οκτωβρίου 2012 έγγραφο οχλήσεως στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας για παράβαση των υποχρεώσεων που υπέχει δυνάμει του άρθρου 11 της οδηγίας 2011/92 και του άρθρου 25 της οδηγίας 2010/75. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας απάντησε στο έγγραφο οχλήσεως στις 30 Νοεμβρίου 2012. Στις 26 Απριλίου 2013, η Επιτροπή απέστειλε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας αιτιολογημένη γνώμη, στην οποία η τελευταία απάντησε στις 10 Ιουλίου 2013.

25. Η Επιτροπή άσκησε την κρινόμενη προσφυγή στις 21 Μαρτίου 2014.

26. Με την προσφυγή της η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 11 της οδηγίας 2011/92 και από το άρθρο 25 της οδηγίας 2010/75, καθόσον:

— λαμβάνει ως δεδομένο ότι οι διατάξεις της οδηγίας 2011/92 και της οδηγίας 2010/75 δεν απονέμουν κατ' αρχήν δικαιώματα στους ιδιώτες, αποκλείοντας, έτσι, ουσιαστικά τη δυνατότητα των τελευταίων να τις επικαλούνται ενώπιον των δικαστηρίων (άρθρο 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO),

— περιορίζει τη δυνατότητα ακυρώσεως των διοικητικών αποφάσεων λόγω διαδικαστικής πλημμέλειας μόνο στην περίπτωση στην οποία δεν έχει πραγματοποιηθεί καθόλου εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον ή αναγκαία προκαταρκτική εξέταση (άρθρο 4, παράγραφος 1, του UmwRG) και στις περιπτώσεις στις οποίες ο προσφεύγων αποδεικνύει ότι η διαδικαστική πλημμέλεια τελούσε σε αιτιώδη συνάφεια με το περιεχόμενο της αποφάσεως (άρθρο 46 του VwVfG) και ότι εθίγη η νομική του κατάσταση,

— περιορίζει το δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής και τον δικαστικό έλεγχο στις ενστάσεις που προβλήθηκαν εμπροθέσμως στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας κατόπιν της οποίας εκδόθηκε η απόφαση (άρθρο 2, παράγραφος 3, του UmwRG και άρθρο 73, παράγραφος 4, του VwVfG),

— προβλέπει ότι, για τις διαδικασίες που κινήθηκαν μετά τις 25 Ιουνίου 2005 και περατώθηκαν πριν τις 12 Μαΐου 2011, το δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής από περιβαλλοντικές ενώσεις περιορίζεται μόνον στις διατάξεις που θεμελιώνουν δικαιώματα ιδιωτών (άρθρο 2, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 5, παράγραφος 4, του UmwRG),

— προβλέπει ότι, για τις διαδικασίες που κινήθηκαν μετά τις 25 Ιουνίου 2005 και περατώθηκαν πριν τις 12 Μαΐου 2011, ο δικαστικός έλεγχος των προσφυγών που ασκούνται από περιβαλλοντικές ενώσεις περιορίζεται στις διατάξεις που θεμελιώνουν δικαιώματα ιδιωτών (άρθρο 2, παράγραφος 1, του UmwRG, υπό την προϊσχύσασα μορφή του, σε συνδυασμό με το άρθρο 5, παράγραφος 4, του UmwRG), και

— εξαιρεί γενικά από το πεδίο εφαρμογής του UmwRG τις διοικητικές διαδικασίες που κινήθηκαν πριν τις 25 Ιουνίου 2005 (άρθρο 5, παράγραφος 4, του UmwRG).

27. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ζητεί από το Δικαστήριο να απορρίψει την προσφυγή και να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

28. Με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 13ης Αυγούστου 2014, κρίθηκε παραδεκτή η παρέμβαση της Δημοκρατίας της Αυστρίας υπέρ της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Η Δημοκρατία της Αυστρίας ζητεί από το Δικαστήριο να απορρίψει την προσφυγή και να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

29. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 12ης Μαρτίου 2015, η Επιτροπή και η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ανέπτυξαν προφορικώς τις παρατηρήσεις τους.

IV – **Επί της προσφυγής**

Α— *Επί της πρώτης αιτιάσεως περί περιορισμού του δικαστικού ελέγχου βάσει του άρθρου 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO*

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

30. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το άρθρο 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO δεν είναι συμβατό με τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75, στο μέτρο που περιορίζει τον δικαστικό έλεγχο των αποφάσεων στις διατάξεις που παρέχουν δικαιώματα στους ιδιώτες. Επισημαίνει ότι, με τη σκέψη 37 της αποφάσεως Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen (C-115/09, EU:C:2011:289) και με τη σκέψη 48 της αποφάσεως Gemeinde Altrip κ.λπ. (C-72/12, EU:C:2013:712), το Δικαστήριο έκρινε ότι το ενδιαφερόμενο κοινό μπορεί εξ ορισμού να επικαλεστεί οιαδήποτε διαδικαστική πλημμέλεια. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι ο εν λόγω περιορισμός, όπως και οι λοιποί περιορισμοί τους οποίους αφορά η κρινόμενη προσφυγή, είναι αντίθετοι προς τον σκοπό της διασφαλίσεως ευρείας δικαστικής προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 9, παράγραφοι 2 και 3, της Συμβάσεως του Aarhus.

31. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ισχυρίζεται ότι, στην απόφαση Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen (C-115/09, EU:C:2011:289, σκέψη 45), το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι ο εθνικός νομοθέτης έχει την ευχέρεια να περιορίσει τα δικαιώματα την προσβολή των οποίων μπορούν να επικαλούνται οι ιδιώτες στο πλαίσιο ένδικου βοηθήματος κατά αποφάσεως, πράξεως ή παραλείψεως του άρθρου 11 της οδηγίας 2011/92. Επισημαίνει συναφώς ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 42, παράγραφος 2, του VwGO, το παραδεκτό προσφυγής με αίτημα την ακύρωση διοικητικής πράξεως ή την επιβολή υποχρεώσεως προϋποθέτει ότι ο ιδιώτης προσφεύγων επικαλείται την προσβολή «των δικαιωμάτων του» εξαιτίας της επίμαχης διοικητικής πράξεως ή της αρνήσεως εκδόσεως τέτοιας πράξεως και ότι η γερμανική έννομη τάξη δεν αναγνωρίζει στον ιδιώτη γενικής φύσεως δικαίωμα να απαιτήσει την εκτέλεση του νόμου.

32. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ισχυρίζεται ότι η φύση και η έκταση του ελέγχου εκ μέρους των εθνικών δικαστηρίων δεν διέπονται από τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75. Επισημαίνει επίσης ότι το Δικαστήριο δεν έχει ακόμη αποφανθεί λεπτομερώς σχετικά με τα ζητήματα αυτά και ισχυρίζεται ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν ευρεία διακριτική ευχέρεια σε θέματα απονομής της δικαιοσύνης. Κατά την άποψή της, τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75 δεν περιέχουν συγκεκριμένες υποχρεώσεις όσον αφορά την έκταση του ελέγχου της ένδικης προστασίας, αλλά επιβάλλουν μόνον τη θέσπιση ένδικου βοηθήματος το οποίο επιτρέπει την αμφισβήτηση της ουσιαστικής ή διαδικαστικής νομιμότητας οποιασδήποτε αποφάσεως, πράξεως ή παραλείψεως.

33. Κατά την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, νομοθετική διάταξη όπως αυτή του άρθρου 113, παράγραφος 1, του VwGO, η οποία εξαρτά την ακύρωση της αποφάσεως για τη χορήγηση αδείας από την προσβολή των δημοσίου δικαίου δικαιωμάτων του προσφεύγοντος ιδιώτη, αποτρέπει τις αντιφάσεις κατά την εκτίμηση του παραδεκτού και του βασίμου της προσφυγής. Η καθής παρατηρεί ότι η εξάρτηση του παραδεκτού της προσφυγής από την επίκληση της προσβολής των ιδίων δικαιωμάτων —όπως στην περίπτωση του άρθρου 42, παράγραφος 2, του VwGO—, πρέπει να θεωρηθεί ως έκφραση της αντιλήψεως ότι, στην περίπτωση των ατομικών προσφυγών, μόνον τέτοιου είδους προσβολή δικαιώματος μπορεί να καταλήξει στη νομική συνέπεια που επιθυμεί ο προσφεύγων —δηλαδή, στην ακύρωση της άδειας.

34. Η Δημοκρατία της Αυστρίας φρονεί ότι, δυνάμει του άρθρου 11 της οδηγίας 2011/92, τα κράτη μέλη μπορούν να εξαρτούν την άσκηση προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου είτε από επαρκές συμφέρον είτε από την επίκληση προσβολής δικαιώματος, εάν μια τέτοια επίκληση αποτελεί προϋπόθεση κατά τη διοικητική δικονομία κράτους μέλους. Υποστηρίζει ότι οι προϋποθέσεις τόσο του αναγκαίου συμφέροντος για την προσφυγή ενώπιον δικαστηρίου όσο και της «προσβολής δικαιώματος» αποτελούν ζήτημα του εσωτερικού δικαίου των κρατών. Επισημαίνει, δε, ότι το άρθρο 11 της οδηγίας 2011/92 ουδόλως προβλέπει ότι το δικαίωμα προσφυγής πρέπει να αναγνωριστεί σε όλα τα μέλη του ενδιαφερόμενου κοινού που μπορούν να αποδείξουν έννομο συμφέρον. Τα κράτη μέλη διαθέτουν, στο πλαίσιο του άρθρου 11 της οδηγίας 2011/92, ευρεία διακριτική ευχέρεια, η οποία επιτρέπει και τον περιορισμό του δικαιώματος προσφυγής των ιδιωτών μόνον στην περίπτωση προσβολής των δικαιωμάτων δημοσίου δικαίου[9].

2. Εκτίμηση

α) Επί του παραδεκτού της κρινόμενης αιτιάσεως

35. Δυνάμει των άρθρων 21, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και 38, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, η Επιτροπή υποχρεούται, επί προσφυγών που ασκούνται δυνάμει του άρθρου 258 ΣΛΕΕ, να διατυπώνει τις ακριβείς αιτιάσεις επί των οποίων το Δικαστήριο καλείται να αποφανθεί, καθώς και να εκθέτει, τουλάχιστον κατά τρόπο συνοπτικό, τα νομικά και πραγματικά στοιχεία επί των οποίων στηρίζονται οι αιτιάσεις αυτές. Κατά συνέπεια, το δικόγραφο της προσφυγής της Επιτροπής πρέπει να εκθέτει κατά τρόπο συνεπή και λεπτομερή τους λόγους που την οδήγησαν να σχηματίσει την πεποίθηση ότι το οικείο κράτος μέλος παρέβη υποχρέωση που υπέχει από τις Συνθήκες[10].

36. Τόσο από τα επιχειρήματα της Επιτροπής όσο και από το συμπέρασμά της σε σχέση με την κρινόμενη αιτίαση προκύπτει ότι η αιτίαση αυτή αφορά ακριβώς το μη συμβατό του άρθρου 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO με τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75. Βεβαίως, καίτοι το συμπέρασμα της Επιτροπής όσον αφορά την αιτίαση αυτή είναι ατυχώς

9 — Με την έννοια των ιδίων δικαιωμάτων που παρέχονται στους ιδιώτες βάσει διατάξεων του δημοσίου δικαίου.

10 — Απόφαση Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών (C-508/10, EU:C:2012:243, σκέψεις 35 και 36 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

διατυπωμένο, εντούτοις, από το δικόγραφο προκύπτει σαφώς ότι η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, βάσει του άρθρου 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO, ο δικαστικός έλεγχος των διοικητικών πράξεων περιορίζεται στο μέτρο που ο διοικητικός δικαστής ακυρώνει μια παράνομη πράξη μόνον εφόσον αυτή προσβάλλει τα δικαιώματα του προσφεύγοντος, καθώς και ότι ο περιορισμός αυτός συνιστά παράβαση των άρθρων 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75.

37. Εξάλλου, τόσο το υπόμνημα αντικρούσεως της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας όσο και το υπόμνημα παρεμβάσεως της Δημοκρατίας της Αυστρίας περιέχουν σαφείς και συγκεκριμένες παρατηρήσεις σχετικά με το νομικό αυτό ζήτημα. Επιπλέον, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας επέμεινε ότι ο επίμαχος περιορισμός που επιβάλλει το άρθρο 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO αποτελεί έναν από τους πυλώνες του γερμανικού διοικητικού δικαίου και δεν είναι αντίθετος προς τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75, γεγονός που επιβεβαιώνει ότι είχε αντιληφθεί πλήρως την έκταση της αιτιάσεως.

38. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι τόσο η Επιτροπή όσο και η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υπέβαλαν παρατηρήσεις και όσον αφορά το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 3, του UmwRG στο πλαίσιο της κρινόμενης αιτιάσεως.

39. Από τις παρατηρήσεις της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας προκύπτει ότι, κατ' εφαρμογήν των διατάξεων αυτών, η παράλειψη μιας αναγκαίας εκτιμήσεως περιβαλλοντικών επιπτώσεων ή μιας προκαταρκτικής κατά περίπτωση εξετάσεως της ανάγκης να πραγματοποιηθεί μια τέτοια εκτίμηση συνιστά παράβαση η οποία οδηγεί κατευθείαν στην ακύρωση της σχετικής αποφάσεως, ακόμη και στην περίπτωση προσφυγών που ασκούνται από ιδιώτες. Επομένως, οι διατάξεις αυτές αποτελούν ενός είδους lex specialis σε σχέση με τα άρθρα 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO και 46 του VwVfG, καθόσον δεν απαιτούν για την ακύρωση μιας πράξεως σε συγκεκριμένες περιπτώσεις ούτε την απόδειξη προσβολής του δικαιώματος ενός ιδιώτη ούτε αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ της διαδικαστικής πλημμέλειας και του περιεχομένου της προσβαλλομένης αποφάσεως. Απαιτούν, επομένως, λιγότερες προϋποθέσεις σε σχέση με τα άρθρα 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO και 46 του VwVfG.

40. Αντιθέτως, η Επιτροπή υποστηρίζει με το δικόγραφο και τις απόψεις που διατύπωσε προφορικώς κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι, στη Γερμανία, η νομολογία δεν εφαρμόζει ή δεν αντιλαμβάνεται το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 3, του UmwRG υπό την έννοια με την οποία το παρουσιάζει η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

41. Βεβαίως, το συμπέρασμα της Επιτροπής όσον αφορά την κρινόμενη αιτίαση αφορά αποκλειστικά το άρθρο 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO. Θεωρώ, κατά συνέπεια, ότι η πρώτη αιτίαση αφορά μόνον την έκταση εφαρμογής του άρθρου 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO και όχι το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 3, του UmwRG. Κατά συνέπεια, η πρώτη αιτίαση είναι απαράδεκτη, καθόσον προσάπτει στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ότι παρέβη τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75 μέσω της νομολογίας επί του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 3, του UmwRG.

42. Θα περιοριστώ, επομένως, με τις προτάσεις μου επί της πρώτης αιτιάσεως στο άρθρο 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO. Αντιθέτως, η δεύτερη αιτίαση θα αφορά ειδικώς το συμβατό του άρθρου 4, παράγραφος 1, του UmwRG με το δίκαιο της Ένωσης.

β) Επί της ουσίας

i) Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

43. Επισημαίνεται ότι η εξεταζόμενη αιτίαση αφορά τις προσφυγές που ασκούνται από τα φυσικά και νομικά πρόσωπα (στο εξής: ιδιώτες), τα οποία δεν συνιστούν μη κυβερνητικές οργανώσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, οι οποίες έχουν πρόσβαση υπό πλεονεκτικότερους όρους στη δικαιοσύνη, σύμφωνα με τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75 [11].

44. Τα εν λόγω άρθρα 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/92 και 25, παράγραφος 1, της οδηγίας 2010/75 προβλέπουν ότι οι αποφάσεις, πράξεις ή παραλείψεις τις οποίες αφορούν αντιστοίχως η οδηγία 2011/92 σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού ή το άρθρο 24 της οδηγίας 2010/75 [12] πρέπει να μπορούν να προσβληθούν ενώπιον δικαστηρίου ή άλλου ανεξάρτητου και αμερόληπτου οργάνου που έχει συσταθεί με νόμο, «προκειμένου να αμφισβητήσει την ουσιαστική ή τη διαδικαστική νομιμότητα» των εν λόγω πράξεων.

45. Δεδομένης της απουσίας κανόνων του δικαίου της Ένωσης στον τομέα αυτόν, απόκειται σε κάθε κράτος μέλος να ορίσει, στο πλαίσιο της εσωτερικής του έννομης τάξεως, τους δικονομικούς κανόνες για την άσκηση των ένδικων βοηθημάτων με σκοπό την προάσπιση των δικαιωμάτων τα οποία παρέχονται από το δίκαιο της Ένωσης στους αιτούντες έννομη προστασία, υπό την προϋπόθεση ότι οι κανόνες αυτοί είναι σύμφωνοι με την αρχή της ισοδυναμίας —και, επομένως, όχι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που αφορούν παρόμοια ένδικα βοηθήματα του εσωτερικού δικαίου—, καθώς και με την αρχή της αποτελεσματικότητας —και, επομένως, δεν καθιστούν αδύνατη στην πράξη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που απορρέουν από την έννομη τάξη της Ένωσης [13].

46. Πρέπει να προστεθεί ότι οι επίμαχες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης πρέπει να ερμηνευθούν υπό το πρίσμα των σκοπών της Συμβάσεως του Aarhus, με την οποία επιδιώχθηκε να συνδεθεί η διατήρηση, η προστασία και η βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, καθώς και η προστασία της ανθρώπινης υγείας με εκείνους εκ του ενδιαφερόμενου κοινού οι οποίοι έχουν επαρκές συμφέρον για την άσκηση του σχετικού ενδίκου βοηθήματος ή μπορούν να αποδείξουν προσβολή δικαιώματος [14].

47. Είναι πρόδηλο ότι σκοπός των επίμαχων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης είναι να παράσχουν στο ενδιαφερόμενο κοινό ευρεία πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Αυτή είναι η βασική αρχή τους και, ως εκ τούτου, αποτελεί σημαντικό κριτήριο για την ερμηνεία τους. Θεωρώ, συμμεριζόμενος τις προτάσεις της γενικής εισαγγελέα E. Sharpston στην υπόθεση Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen (C-115/09, EU:C:2010:773, σημείο 70), ότι «[ο] σκοπός της παροχής “ευρείας προσβάσεως” στη δικαιοσύνη καθορίζει τις παραμέτρους εντός των οποίων μπορεί να ασκηθεί η διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών κατά τη λήψη νομοθετικών μέτρων».

11 — Στη σκέψη 45 της αποφάσεως Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen (C-115/09, EU:C:2011:289), το Δικαστήριο έκρινε ότι «μολονότι ο εθνικός νομοθέτης έχει την ευχέρεια να περιορίσει μόνο στα δικαιώματα δημοσίου δικαίου τα δικαιώματα την προσβολή των οποίων μπορούν να επικαλούνται οι ιδιώτες στο πλαίσιο ένδικου βοηθήματος κατά αποφάσεως, πράξεως ή παραλείψεως του άρθρου 10α της οδηγίας 85/337, τέτοιου είδους περιορισμός δεν είναι δυνατό να εφαρμοστεί αυτούσιος στις οργανώσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, χωρίς να θιγούν οι σκοποί του άρθρου 10α, τρίτο εδάφιο, τελευταία περίοδος, της οδηγίας 85/337».

12 — Με τίτλο «Πρόσβαση στις πληροφορίες και συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία αδειοδότησης».

13 — Βλ. αποφάσεις Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen (C-115/09, EU:C:2011:289, σκέψη 43), και Gemeinde Altrip κ.λπ. (C-72/12, EU:C:2013:712, σκέψη 28). Η Επιτροπή δεν ισχυρίζεται στο πλαίσιο της κρινόμενης προσφυγής ότι η επίδικη διάταξη δεν είναι σύμφωνη με την αρχή της ισοδυναμίας. Επομένως, η κρινόμενη αιτίαση αφορά την αρχή της αποτελεσματικότητας. Επισημαίνω ότι οι δύο προπαρατεθείσες αποφάσεις αφορούν το άρθρο 10α της οδηγίας 85/337. Υπενθυμίζω, ωστόσο, ότι τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75 έχουν, ως προς τα αποτελέσματά τους, το ίδιο περιεχόμενο με το άρθρο 10α της οδηγίας 85/337. Ως εκ τούτου, η σχετική με το άρθρο αυτό νομολογία μπορεί να εφαρμοστεί, τηρουμένων των αναλογιών, στις επίδικες στην κρινόμενη προσφυγή διατάξεις. Βλ. σημείο 10 των παρουσών προτάσεων.

14 — Βλ. αποφάσεις Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen (C-115/09, EU:C:2011:289, σκέψη 41), και Gemeinde Altrip κ.λπ. (C-72/12, EU:C:2013:712, σκέψη 45).

ii) Ο περιορισμός του παραδεκτού των ασκούμενων από ιδιώτες προσφυγών, κατ' εφαρμογήν των άρθρων 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/92 και 25, παράγραφος 1, της οδηγίας 2010/75

48. Τα άρθρα 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/92 και 25, παράγραφος 1, της οδηγίας 2010/75 προβλέπουν σαφώς τη δυνατότητα των κρατών μελών να ορίζουν και, επομένως, να περιορίζουν το παραδεκτό των προσφυγών που ασκούνται από ιδιώτες[15], υπό την προϋπόθεση ότι ο περιορισμός αυτός είναι σύμφωνος με τον σκοπό της παροχής στο ενδιαφερόμενο κοινό ευρείας προσβάσεως στη δικαιοσύνη. Προς τον σκοπό αυτόν, οι εν λόγω διατάξεις παρέχουν στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να επιλέγουν μεταξύ δύο κριτηρίων για τον περιορισμό του παραδεκτού των ασκούμενων από ιδιώτες προσφυγών.

49. Στη σκέψη 38 της αποφάσεώς του Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen (C-115/09, EU:C:2011:289), το Δικαστήριο έκρινε ότι «[ό]σον αφορά τις προϋποθέσεις παραδεκτού των ενδίκων βοηθημάτων, [οι διατάξεις αυτές προέβλεπαν] δύο περιπτώσεις: το παραδεκτό ενδίκου βοηθήματος είναι δυνατό να εξαρτάται από "επαρκές έννομο συμφέρον" ή από το αν ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι επέρχεται "προσβολή δικαιώματος" αναλόγως του ποια από τις εν λόγω προϋποθέσεις προβλέπει η εθνική νομοθεσία»[16]. Επομένως, οι προϋποθέσεις του παραδεκτού των ασκούμενων από ιδιώτες προσφυγών που προβλέπονται από τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75 αποκλείουν την άσκηση από ιδιώτες actionis popularis για την αμφισβήτηση των διοικητικών αποφάσεων τις οποίες αφορούν οι επίμαχες οδηγίες[17].

iii) Η εξέταση της προσφυγής επί της ουσίας

50. Επισημαίνω ότι, καίτοι τα άρθρα 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/92 και 25, παράγραφος 1, της οδηγίας 2010/75 προβλέπουν ότι τα κράτη μέλη μπορούν να εξαρτήσουν από προϋποθέσεις το παραδεκτό των προσφυγών, οι ίδιες διατάξεις προβλέπουν ότι οι αποφάσεις, πράξεις ή παραλείψεις τις οποίες αφορούν τα εν λόγω άρθρα πρέπει να μπορούν να προσβληθούν δικαστικώς για την αμφισβήτηση της ουσιαστικής ή της διαδικαστικής τους νομιμότητας.

51. Επιπλέον, κατά πάγια νομολογία, τα άρθρα 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/92 και 25, παράγραφος 1, της οδηγίας 2010/75 ουδόλως περιορίζουν τους λόγους που μπορούν να προβληθούν προς στήριξη μιας τέτοιας προσφυγής[18].

iv) Η προϋπόθεση της γερμανικής νομοθεσίας περί προσβολής ιδίου δικαιώματος του προσφεύγοντος για τη θεμελίωση δικαιώματος ακυρώσεως μιας παράνομης πράξεως

– Τα άρθρα 42, παράγραφος 2, του VwGO και 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO

52. Δεν αμφισβητείται ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 42, παράγραφος 2, του VwGO και του άρθρου 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO, το γερμανικό δικονομικό δίκαιο περιορίζει τόσο το παραδεκτό των προσφυγών που ασκούνται από ιδιώτες όσο και το δικαίωμά τους να ζητήσουν την ακύρωση μιας πράξεως.

15 — Τα άρθρα 11, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/92 και 25, παράγραφος 3, της οδηγίας 2010/75 προβλέπουν a contrario ότι το συμφέρον ορισμένων μη κυβερνητικών οργανώσεων θεωρείται επαρκές. Βλ. υποσημείωση 11 των παρουσών προτάσεων.

16 — Τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75 παρέχουν στα κράτη μέλη ευρεία διακριτική ευχέρεια κατά τον προσδιορισμό του τι αποτελεί προσβολή δικαιώματος (βλ., συναφώς, αποφάσεις Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen, C-115/09, EU:C:2011:289, σκέψη 55, και Gemeinde Altrip κ.λπ., C-72/12, EU:C:2013:712, σκέψη 50).

17 — Βλ. προτάσεις της γενικής εισαγγελέα E. Sharpston στην υπόθεση Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen (C-115/09, EU:C:2010:773), η οποία, στο σημείο 42 των προτάσεών της, διαπίστωσε ότι «[η] διάταξη περί actio popularis της Συμβάσεως του Άαρχους είναι το άρθρο 9, παράγραφος 3, που δεν έχει ακόμη ενσωματωθεί στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης […]. Συνεπώς, το δίκαιο της Ένωσης δεν υποχρεώνει, μέχρι στιγμής, τα κράτη μέλη να προβλέπουν actio popularis».

18 — Βλ. αποφάσεις Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen (C-115/09, EU:C:2011:289, σκέψη 37), και Gemeinde Altrip κ.λπ. (C-72/12, EU:C:2013:712, σκέψη 36).

53. Ειδικότερα, το άρθρο 42, παράγραφος 2, του VwGO εξαρτά το παραδεκτό των ασκούμενων από ιδιώτες προσφυγών από την προϋπόθεση να επικαλείται ο προσφεύγων προσβολή των δικαιωμάτων του από την επίμαχη διοικητική πράξη ή από την άρνηση εκδόσεως της πράξεως αυτής. Θεωρώ ότι ο περιορισμός αυτός προβλέπεται ρητώς από τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75 και ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας επέλεξε σαφώς τη δεύτερη προϋπόθεση από την οποία τα κράτη μέλη μπορούν να εξαρτήσουν το παραδεκτό της προσφυγής δυνάμει των άρθρων αυτών.

54. Αντιθέτως, το άρθρο 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO, το οποίο είναι και η μόνη διάταξη την οποίαν αφορά η εξεταζόμενη αιτίαση [19], αφορά την ουσία της ασκούμενης από ιδιώτη προσφυγής. Η διάταξη αυτή προβλέπει ότι ο διοικητικός δικαστής ακυρώνει παράνομη διοικητική πράξη μόνον στο μέτρο που προσβάλλει δικαίωμα του προσφεύγοντος. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υποστηρίζει, μάλιστα, ότι ο έλεγχος της νομιμότητας της πράξεως διεξάγεται πριν την εξέταση της προσβολής των δικαιωμάτων του προσφεύγοντος από τη διαπιστωθείσα παρανομία. Προσθέτει, δε, ότι η ακύρωση της πράξεως επέρχεται μόνον εφόσον η εν λόγω παρανομία θίγει τα δικαιώματα του προσφεύγοντος [20]. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 12ης Μαρτίου 2015, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας εξέφρασε μετριοπαθέστερη άποψη, εξηγώντας ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, τα γερμανικά δικαστήρια επιδεικνύουν νομικό πραγματισμό και δεν διαπιστώνουν την παρανομία της επίμαχης διοικητικής πράξεως αν δεν συντρέχει προσβολή ιδίων δικαιωμάτων.

55. Ως εκ τούτου, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO, η ακύρωση μιας διοικητικής πράξεως προϋποθέτει τουλάχιστον να «συντρέχουν σωρευτικώς» η διαπιστούμενη από τον δικαστή παρανομία και η προσβολή ιδίου δικαιώματος του προσφεύγοντος [21], ακόμη και αν η προσφυγή του προσφεύγοντος κριθεί παραδεκτή κατ' εφαρμογήν του άρθρου 42, παράγραφος 2, του VwGO.

– Παράβαση των άρθρων 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75

56. Από τα άρθρα 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/92 και 25, παράγραφος 1, της οδηγίας 2010/75 προκύπτει σαφώς ότι η προϋπόθεση της επικλήσεως από τον προσφεύγοντα «προσβολής δικαιώματος» αφορά το παραδεκτό και όχι την ουσία της προσφυγής.

57. Πράγματι, υπενθυμίζεται ότι τα άρθρα 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/92 και 25, παράγραφος 1, της οδηγίας 2010/75 δεν προβλέπουν κανέναν περιορισμό των λόγων ακυρώσεως που μπορούν να προβληθούν προς στήριξη προσφυγής που ασκείται σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές. Ωστόσο, ο επιβαλλόμενος από το άρθρο 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO περιορισμός του δικαιώματος ακυρώσεως μιας πράξεως έχει ως συνέπεια τον περιορισμό των σχετικών με την ουσία λόγων ακυρώσεως που μπορούν να προβληθούν λυσιτελώς από ιδιώτες προς στήριξη των προσφυγών τους.

19 — Βλ. σημεία 38 έως 41 των παρουσών προτάσεων.

20 — Κατά την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, «[σ]ύμφωνα με το άρθρο 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO, το δικαστήριο ακυρώνει τη διοικητική πράξη και, ενδεχομένως, και την απόφαση που εκδόθηκε επί προσφυγής στο μέτρο που η διοικητική πράξη είναι παράνομη *ή/και ο προσφεύγων υπέστη προσβολή των δικαιωμάτων του*. […] Η διάταξη ρυθμίζει το χρονικό σημείο κατά το οποίο το δικαστήριο πρέπει να ακυρώσει τη διοικητική πράξη στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας. Ο δικαστικός έλεγχος πραγματοποιείται στη συνέχεια σε δύο στάδια. Κατά τη διάρκεια του πρώτου σταδίου, το δικαστήριο εξετάζει λεπτομερώς αν η διοικητική πράξη είναι παράνομη, αν, δηλαδή, ενέχει κάποια πλάνη περί το δίκαιο. Κατά το δεύτερο στάδιο, το δικαστήριο εξετάζει αν ο προσφεύγων υπέστη "λόγω αυτού", δηλαδή λόγω των διαπιστωθέντων σφαλμάτων περί το δίκαιο, προσβολή των δικαιωμάτων "του"». Η υπογράμμιση δική μου. Βλ. υποσημείωση 40 του υπομνήματος αντικρούσεως της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

21 — Στην υπόθεση Gemeinde Altrip κ.λπ. (C-72/12, EU:C:2013:712), το αιτούν δικαστήριο (το Bundesverwaltungsgericht, Γερμανία) υπέβαλε στο Δικαστήριο ερώτημα σχετικό με τη νομιμότητα, από την άποψη του δικαίου της Ένωσης, αυτής της προϋποθέσεως «συμπτώσεως» ή «παράλληλης συνδρομής». Το Δικαστήριο δεν απάντησε στο ερώτημα αυτό, διότι έκρινε ότι «το αιτούν δικαστήριο ουδεμία διευκρίνιση [είχε παράσχει] ως προς το πώς αυτή στοιχειοθετείται και […] ότι το Δικαστήριο [ήταν] αδύνατο να συναγάγει από τη διάταξη περί παραπομπής αν η εξέταση του συγκεκριμένου κριτηρίου θα μπορούσε να είναι χρήσιμη για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης» (βλ. σκέψη 55).

58. Πράγματι, περιορίζοντας το δικαίωμα των ιδιωτών να επιτύχουν την ακύρωση μιας πράξεως σε περίπτωση που έχει διαπιστωθεί (προηγουμένως ή συγχρόνως) ο παράνομος χαρακτήρας της πράξεως αυτής από γερμανικό διοικητικό δικαστήριο, το άρθρο 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO δημιουργεί, πέραν της προϋποθέσεως του παραδεκτού, ένα επιπλέον εμπόδιο στο δικαίωμα προσβάσεως στη δικαιοσύνη, το οποίο δεν προβλέπεται σε κανένα σημείο των άρθρων 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75 και το οποίο διακυβεύει σοβαρά τον σκοπό και την αποτελεσματικότητα των δύο αυτών διατάξεων, περιορίζοντας την έκταση και τη χρησιμότητα του δικαστικού ελέγχου.

59. Επισημαίνω συναφώς ότι, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 12ης Μαρτίου 2015 και μετά από ερώτηση του Δικαστηρίου σχετικά με τη χρησιμότητα που έχει για έναν ιδιώτη η απλή διαπίστωση του παράνομου χαρακτήρα μιας πράξεως, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας παραδέχθηκε ότι η γερμανική διοίκηση μπορούσε ενδεχομένως να ανακαλέσει την παράνομη πράξη, δεν ήταν, όμως, υποχρεωμένη να το πράξει.

60. Έστω και αν γίνει δεκτό ότι δεν οδηγούν κατ' ανάγκην στην ακύρωση μιας πράξεως όλες —και οι πλέον ασήμαντες— οι παρατυπίες[22], μόνη η διαπίστωση του παράνομου χαρακτήρα μιας πράξεως από τον Γερμανό διοικητικό δικαστή δεν έχει την ίδια νομική αξία με την ακύρωση της πράξεως αυτής.

61. Επιπλέον, ο περιορισμός του δικαιώματος των ιδιωτών να ζητούν την ακύρωση μιας πράξεως που κρίθηκε παράνομη καθιστά δυσχερέστερη την προστασία του περιβάλλοντος, καθόσον από την αιτιολογική σκέψη 27 της οδηγίας 2010/75 προκύπτει ρητώς ότι τα μέλη του ενδιαφερόμενου κοινού «θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στη δικαιοσύνη προκειμένου να προστατεύεται το δικαίωμα διαβίωσης σε περιβάλλον που εξασφαλίζει επαρκή προσωπική υγεία και ευημερία»[23].

62. Φρονώ, συνεπώς, ότι η πρώτη αιτίαση είναι βάσιμη.

63. Επομένως, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει των άρθρων 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75, καθόσον περιορίζει, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 13, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO, το δικαίωμα των ιδιωτών να ζητούν την ακύρωση μιας πράξεως σε περίπτωση που ο παράνομος χαρακτήρας της ελέγχεται ή έχει διαπιστωθεί από γερμανικό διοικητικό δικαστήριο.

Β — *Επί της δεύτερης αιτιάσεως περί της αναγνωρίσεως δικαιώματος προσφυγής για την ακύρωση μιας πράξεως μόνον στις περιπτώσεις που έχει παραλειφθεί η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων και περί του περιορισμού του δικαιώματος αυτού στην περίπτωση που έχει μεν διενεργηθεί εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, αλλά κατά τρόπο παράτυπο (άρθρο 4, παράγραφος 1, του UmwRG), καθώς και περί της απαιτήσεως να υφίσταται συγχρόνως αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της διαδικαστικής πλημμέλειας και του περιεχομένου της αποφάσεως και να θίγεται η νομική και πραγματική κατάσταση του προσφεύγοντος (άρθρο 46 του VwVfG και άρθρο 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO)*

64. Η εξεταζόμενη αιτίαση διακρίνεται σε δύο μέρη. Το πρώτο αφορά τη συμβατότητα του άρθρου 4, παράγραφος 1, του UmwRG με τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75 και το δεύτερο αφορά τη συμβατότητα των άρθρων 46 του VwVfG και 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO με τα ίδια άρθρα.

22 — Όσον αφορά τη διαδικασία ή την ουσία.

23 — Συμμερίζομαι συναφώς τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Cruz Villalón στην υπόθεση Gemeinde Altrip κ.λπ. (C-72/12, EU:C:2013:422, σημεία 92 έως 101), ο οποίος εκτιμά ότι, στο πλαίσιο του βασίμου, η ίδια η υποχρέωση ενός ιδιώτη να επικαλεστεί ίδιον δικαίωμα δεν είναι σύμφωνη με την αρχή της αποτελεσματικότητας και δεν επιτρέπει την ορθή μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο των επίμαχων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης.

1. Επί του πρώτου μέρους — Η αναγνώριση δικαιώματος προσφυγής για την ακύρωση μιας πράξεως μόνον στις περιπτώσεις που έχει παραλειφθεί η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων και ο περιορισμός του δικαιώματος αυτού στην περίπτωση που έχει μεν πραγματοποιηθεί εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, αλλά κατά τρόπο παράτυπο (άρθρο 4, παράγραφος 1, του UmwRG)

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

65. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, του UmwRG, απόφαση για χορήγηση αδείας δεν μπορεί να ακυρωθεί χωρίς τις επιπλέον προϋποθέσεις που επιβάλλει το άρθρο 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO, παρά μόνον σε περίπτωση που δεν έχει πραγματοποιηθεί εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Αντιθέτως, αν μια τέτοια εκτίμηση έχει πραγματοποιηθεί, αλλά δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της οδηγίας 2011/92, δεν είναι δυνατόν να αμφισβητηθεί σύμφωνα με την εν λόγω εθνική διάταξη. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, του UmwRG είναι, ως εκ τούτου, ασύμβατο με το άρθρο 11 της οδηγίας 2011/92.

66. Κατά την Επιτροπή, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι μια διάταξη για τη μεταφορά οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο πρέπει να είναι αρκούντως ακριβής και σαφής, ιδίως όταν δημιουργεί δικαιώματα για τους ιδιώτες, προκειμένου οι δικαιούχοι να είναι σε θέση να γνωρίζουν το σύνολο των δικαιωμάτων τους και, εφόσον παρίσταται ανάγκη, να τα επικαλούνται ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων[24]. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι δεν ισχύει κάτι τέτοιο στην περίπτωση της Γερμανίας και ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υποχρεούται να λάβει συναφώς τα κατάλληλα μέτρα, σύμφωνα με το καθήκον καλόπιστης συνεργασίας.

67. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υποστηρίζει ότι το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 3, του UmwRG ρυθμίζει μόνον τις περιπτώσεις στις οποίες η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ή μια προκαταρκτική εξέταση της αναγκαιότητας τέτοιας εκτιμήσεως δεν πραγματοποιήθηκε καθόλου, καθώς και τις περιπτώσεις στις οποίες η προκαταρκτική εξέταση δεν πληροί τις προδιαγραφές του άρθρου 3a, τέταρτη περίοδος, του UVPG.

68. Κατά την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, για όλες τις λοιπές διαδικαστικές πλημμέλειες, συμπεριλαμβανομένων των παρατυπιών κατά την πραγματοποίηση των εκτιμήσεων περιβαλλοντικών επιπτώσεων, υφίσταται δικαίωμα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου με αίτημα την ακύρωση της διοικητικής πράξεως κατ' εφαρμογήν του άρθρου 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO. Η ίδια προσθέτει ότι απώλεια του δικαιώματος προσφυγής ακυρώσεως επέρχεται μόνον κατ' εξαίρεση, όταν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 46 του VwVfG.

β) Εκτίμηση

69. Καίτοι η έκθεση του πρώτου αυτού μέρους της κρινομένης αιτιάσεως, όπως προκύπτει από τα αιτήματα του δικογράφου, αναφέρεται πράγματι και στις δύο διατάξεις του δικαίου της Ένωσης, εντούτοις επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η ανάπτυξη του μέρους αυτού της αιτιάσεως αφορά μόνον το άρθρο 11 της οδηγίας 2011/92. Επιπλέον, το άρθρο 4, παράγραφος 1, του UmwRG αφορά μόνον την παράλειψη εκτιμήσεως των επιπτώσεων ή της προκαταρκτικής κατά περίπτωση εξετάσεως της αναγκαιότητας μιας εκτιμήσεως περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η οποία αποτελεί και το αντικείμενο της οδηγίας 2011/92. Προσθέτω επίσης ότι η ίδια η Επιτροπή, όταν ερωτήθηκε συναφώς κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, δεν ήταν σε θέση να εξηγήσει για ποιον λόγο το άρθρο 25 της οδηγίας 2010/75 έχει εφαρμογή στο πρώτο μέρος της εξεταζόμενης αιτιάσεως. Υπ' αυτές τις συνθήκες, εκτιμώ ότι στο πρώτο μέρος πρέπει να θεωρηθεί εφαρμοστέο αποκλειστικά και μόνον το άρθρο 11 της οδηγίας 2011/92.

24 — Απόφαση Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου (C-530/11, EU:C:2014:67, σκέψη 34 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

70. Το πρώτο αυτό μέρος της δεύτερης αιτιάσεως αφορά τον τρόπο με τον οποίον μεταφέρθηκε το άρθρο 11 της οδηγίας 2011/92 στο γερμανικό δίκαιο. Αναφέρεται στο γεγονός ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, του UmwRG περιορίζεται στις περιπτώσεις στις οποίες έχει παραλειφθεί η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων ή η προηγούμενη αυτής εξέταση.

71. Στην έκθεσή της για το εθνικό δίκαιο, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ανέφερε ότι «[ο UmwRG] περιέχει διατάξεις *οι οποίες αφορούν τη μεταφορά* του άρθρου 11 της οδηγίας [2011/92] και του άρθρου 25 της οδηγίας [2010/75]» [25]. Επισήμανε επίσης ότι «[το] άρθρο 4 του UmwRG ρυθμίζει την έννομη συνέπεια της παραλείψεως διεξαγωγής της απαιτούμενης εκτιμήσεως περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΕΠΕ) ή μιας προκαταρκτικής κατά περίπτωση εξετάσεως της αναγκαιότητας μιας εκτιμήσεως περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 3, μια τέτοια διαδικαστική πλημμέλεια οδηγεί στην ακύρωση της αποφάσεως. Ο νόμος δεν περιέχει διατάξεις σχετικές με άλλες διαδικαστικές πλημμέλειες, όπως, για παράδειγμα, την πλημμελή πραγματοποίηση εκτιμήσεως περιβαλλοντικών επιπτώσεων· οι εν λόγω διαδικαστικές πλημμέλειες πρέπει να εκτιμώνται σύμφωνα με το άρθρο 46 του [VwVfG]» [26].

72. Με το δεύτερο προδικαστικό του ερώτημα στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Gemeinde Altrip κ.λπ. (C-72/12, EU:C:2013:712, σκέψη 38), το Bundesverwaltungsgericht (Γερμανία) είχε ρωτήσει το Δικαστήριο αν το άρθρο 10α της οδηγίας 85/337, το οποίο έχει το ίδιο περιεχόμενο με το άρθρο 11 της οδηγίας 2011/92 [27], είχε «την έννοια ότι δεν επιτρέπει στα κράτη μέλη να περιορίζουν το πεδίο εφαρμογής των εθνικών τους διατάξεων για τη μεταφορά του συγκεκριμένου άρθρου στην εσωτερική τους έννομη τάξη, ώστε αυτό να καλύπτει μόνον τις περιπτώσεις όπου η νομιμότητα αποφάσεως προσβάλλεται λόγω παραλείψεως της διενέργειας εκτιμήσεως περιβαλλοντικών επιπτώσεων, και όχι την περίπτωση όπου πραγματοποιήθηκε μεν τέτοια εκτίμηση, πλην όμως ενέχει πλημμέλειες».

73. Από το σημείο 63 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα P. Cruz Villalón επί της υποθέσεως Gemeinde Altrip κ.λπ. (C-72/12, EU:C:2013:422) προκύπτει ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας είχε υποστηρίξει ότι «η γερμανική νομοθεσία [πληρούσε] ήδη αυτές τις προϋποθέσεις, καθόσον το άρθρο 46 του VwVfG, το οποίο πρέπει να εφαρμόζεται παράλληλα προς το άρθρο 4, παράγραφος 1, του UmwRG, ορίζει ότι η ακύρωση αποφάσεως χορηγήσεως αδείας μπορεί να ζητηθεί και σε περίπτωση εσφαλμένης διενέργειας ΕΠΕ».

74. Εντούτοις, στη σκέψη 37 της αποφάσεώς του, το Δικαστήριο έκρινε ότι «[δ]εν πρέπει επομένως να περιορίζεται το πεδίο εφαρμογής των εθνικών ρυθμίσεων για τη μεταφορά [του άρθρου 10α της οδηγίας 85/337] μόνο στις περιπτώσεις στις οποίες η αμφισβήτηση της νομιμότητας στηρίζεται αποκλειστικώς σε λόγο ακυρώσεως σχετικό με παράλειψη της διενέργειας εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Τυχόν αποκλεισμός από το πεδίο τους εφαρμογής των περιπτώσεων στις οποίες η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, καίτοι πραγματοποιήθηκε, ενέχει πλημμέλειες, και μάλιστα ακόμη και σοβαρές, θα στερούσε από τις διατάξεις της οδηγίας 85/337 σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού το μεγαλύτερο μέρος της πρακτικής τους αποτελεσματικότητας. Ο αποκλεισμός αυτός θα ήταν, συνεπώς, αντίθετος προς τον σκοπό της εξασφαλίσεως ευρείας προσβάσεως στα δικαιοδοτικά όργανα, στον οποίο αναφέρεται το άρθρο 10α της εν λόγω οδηγίας».

75. Ως εκ τούτου, προκύπτει σαφώς από την απόφαση Gemeinde Altrip κ.λπ. (C-72/12, EU:C:2013:712, σκέψη 32) ότι, κατά το Δικαστήριο, το γερμανικό δίκαιο δεν θεράπευσε ούτε αντιστάθμισε τις ανεπάρκειες του άρθρου 4, παράγραφος 1, του UmwRG κατά τη μεταφορά του άρθρου 10α της οδηγίας 85/337 (και, επομένως, του άρθρου 11 της οδηγίας 2011/92).

25 — Η υπογράμμιση δική μου. Βλ. σημείο 6 του υπομνήματος αντικρούσεως.

26 — Βλ. σημείο 8 του υπομνήματος αντικρούσεως.

27 — Βλ. σημείο 10 των παρουσών προτάσεων.

76. Θεωρώ ότι δεν υπάρχει κανένας λόγος να αμφισβητηθεί η σχετική νομολογία και, ως εκ τούτου, εκτιμώ ότι η δεύτερη αιτίαση είναι βάσιμη κατά το πρώτο της μέρος [28].

77. Κατά συνέπεια, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 11 της οδηγίας 2011/92, καθόσον περιορίζει το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4, παράγραφος 1, του UmwRG στην ακύρωση των αποφάσεων για διαδικαστικές πλημμέλειες μόνον στις περιπτώσεις πλήρους παραλείψεως της υποχρεωτικής εκτιμήσεως περιβαλλοντικών επιπτώσεων ή της υποχρεωτικής προκαταρκτικής εξετάσεως.

2. Επί του δεύτερου μέρους περί της απαιτήσεως αιτιώδους συνδέσμου και της βλάβης της νομικής και πραγματικής καταστάσεως του προσφεύγοντος

α) Επιχειρήματα των διαδίκων

78. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, σύμφωνα με πάγια νομολογία στη Γερμανία σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 46 του VwVfG, η λόγω διαδικαστικής πλημμέλειας αμφισβήτηση από ιδιώτη αποφάσεως που αφορά την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων δεν επισύρει την ακύρωση της εν λόγω αποφάσεως, παρά μόνον εάν υφίσταται συγκεκριμένη πιθανότητα η απόφαση να ήταν διαφορετική χωρίς την εν λόγω πλημμέλεια («προϋπόθεση αιτιώδους συνάφειας»).

79. Επιπλέον, απόκειται κατά κανόνα στον προσφεύγοντα να αποδείξει τον ενδεχόμενο αιτιώδη σύνδεσμο.

80. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, όσον αφορά την εφαρμογή της οδηγίας 2011/92, το ζήτημα της διαδικασίας εκδόσεως της αποφάσεως δεν είναι το πλέον σημαντικό. Ισχυρίζεται ότι η οδηγία 2011/92 πρέπει κατ' ουσίαν να διασφαλίζει ότι θα εξεταστούν όλα τα άμεσα και έμμεσα αποτελέσματα ενός σχεδίου που ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, ότι το κοινό θα ενημερωθεί για το σχεδιαζόμενο έργο και ότι υφίσταται δυνατότητα συμμετοχής στη διαδικασία εκδόσεως της αποφάσεως. Ως εκ τούτου, ο έλεγχος της τηρήσεως των διαδικαστικών κανόνων στον τομέα αυτόν έχει ιδιαίτερη σημασία. Το εθνικό δίκαιο θα έπρεπε, επομένως, να προβλέπει την ακύρωση της αποφάσεως σε περίπτωση σοβαρής πλημμέλειας κατά την εφαρμογή των διαδικαστικών απαιτήσεων χωρίς ο προσφεύγων να υποχρεούται να αποδείξει αιτιώδη σύνδεσμο με το περιεχόμενο της αποφάσεως. Όσον αφορά την οδηγία 2011/92, τουλάχιστον οι παραβάσεις που αφορούν τα δικαιώματα ενημερώσεως και συμμετοχής του κοινού θα έπρεπε να θεωρούνται σοβαρές διαδικαστικές πλημμέλειες.

81. Κατά την Επιτροπή, από την απόφαση Gemeinde Altrip κ.λπ. (C-72/12, EU:C:2013:712, σκέψη 52) προκύπτει ότι, στη Γερμανία, ούτε η κατανομή του βάρους αποδείξεως ούτε ο δικαστικός έλεγχος πληρούν τα κριτήρια της οδηγίας 2011/92. Επισημαίνει επίσης ότι η επιτροπή ελέγχου της τηρήσεως των διατάξεων της Συμβάσεως του Aarhus συμμερίζεται την ίδια άποψη όσον αφορά τις αντίστοιχες διατάξεις της εν λόγω Συμβάσεως [29].

28 — Το πρώτο αυτό μέρος της δεύτερης αιτιάσεως συνδέεται λογικά με την πρώτη αιτίαση. Το άρθρο 4, παράγραφος 1, του UmwRG δεν εξασφαλίζει την ορθή μεταφορά του άρθρου 10α της οδηγίας 85/337 (και επομένως του άρθρου 11 της οδηγίας 2011/92), καθόσον δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση των παράτυπων εκτιμήσεων περιβαλλοντικών επιπτώσεων, οι οποίες, αντιθέτως, ρυθμίζονται από το άρθρο 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO που αποτέλεσε το αντικείμενο της πρώτης αιτιάσεως, την οποία πρότεινα στο Δικαστήριο να κρίνει βάσιμη.

29 — Στο σημείο 83 της εκθέσεώς της της 20ής Δεκεμβρίου 2013, η επιτροπή ελέγχου διατύπωσε συναφώς τις ακόλουθες διαπιστώσεις: «[κ]ατά συνέπεια, δεν είναι σύμφωνο με τη Σύμβαση το να επιτρέπεται στο κοινό να αμφισβητεί θεωρητικά το νομότυπο των αποφάσεων που υπόκεινται στο άρθρο 6 της Συμβάσεως, ενώ, στην πράξη, οι σχετικές προσφυγές απορρίπτονται συστηματικά από τα δικαστήρια ως απαράδεκτες ή αβάσιμες, για τον λόγο ότι οι προβαλλόμενες διαδικαστικές πλημμέλειες δεν είναι σημαντικές για την απόφαση (δηλαδή ότι η απόφαση δεν θα ήταν διαφορετική αν υπήρχε πλημμέλεια)».

82. Η Επιτροπή υποστηρίζει επίσης ότι, κατά πάγια γερμανική νομολογία, δυνάμει του άρθρου 113, παράγραφος 1, πρώτο μέρος, του VwGO, μια διαδικαστική πλημμέλεια που αφορά απόφαση σχετική με εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων δεν μπορεί να επισύρει την ακύρωση της αποφάσεως αυτής, παρά μόνον εάν η διαδικαστική πλημμέλεια θίγει δικαίωμα του προσφεύγοντος. Εκτιμά ότι η προϋπόθεση αυτή συνιστά παράβαση του άρθρου 11 της οδηγίας 2011/92. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι, εφόσον μια προσφυγή ασκείται παραδεκτώς, το δικαστήριο δεν μπορεί να αγνοήσει τις διαδικαστικές πλημμέλειες, ακόμη και αν δεν θίγουν δικαίωμα του προσφεύγοντος.

83. Αντιθέτως, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υποστηρίζει ότι το άρθρο 46 του VwVfG είναι σύμφωνο με το άρθρο 11 της οδηγίας 2011/92. Η απαίτηση αιτιώδους συνδέσμου δεν θίγει, κατ' αρχήν, την επίτευξη των σκοπών της τελευταίας αυτής διατάξεως. Επιπλέον, το άρθρο 46 του VwVfG έχει εφαρμογή μόνον στην περίπτωση παραβάσεως διατάξεων που αφορούν τη διαδικασία και που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4, παράγραφοι 1 και 3, του UmwRG.

84. Επισημαίνει επίσης ότι το άρθρο 46 του VwVfG έχει τη δομή κανόνα που αφορά δικαίωμα άμυνας, ο οποίος επιτρέπει στην αρχή να αμύνεται έναντι του δικαιώματος ακυρώσεως της διοικητικής πράξεως. Ως κανόνας που αφορά δικαίωμα άμυνας, το άρθρο 46 του VwVfG εξετάζεται από το δικαστήριο στο πλαίσιο του βασίμου της προσφυγής.

85. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υποστηρίζει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 46 του VwVfG, η τυχόν παράτυπη εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων μπορεί πάντοτε να προβληθεί και συνεπάγεται πάντοτε για τον προσφεύγοντα δικαίωμα ακυρώσεως, στο μέτρο που η διαδικαστική πλημμέλεια δεν είναι προδήλως άσχετη με το αποτέλεσμα της αποφάσεως. Ισχυρίζεται, δε, όπως διαπίστωσε και το Δικαστήριο στην απόφαση Gemeinde Altrip κ.λπ. (C-72/12, EU:C:2013:712, σκέψη 49), ότι ένας σώφρων περιορισμός της εκτάσεως του ελέγχου στις περιπτώσεις διαδικαστικών πλημμελειών δεν συνεπάγεται εμπόδια στην υλοποίηση των σκοπών της οδηγίας όσον αφορά την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, όταν αυτή αφορά πλημμέλειες που δεν επιφέρουν κατ' ανάγκην συνέπειες ικανές να επηρεάσουν την απόφαση.

86. Τέλος, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας εκτιμά ότι η υπόθεση σύμφωνα με την οποία απόκειται στον προσφεύγοντα να αποδείξει την προσβολή δικαιώματός του δεν ασκεί επιρροή σε σχέση με το νυν ισχύον δίκαιο.

87. Αναφέρει, ωστόσο, ότι, στο πλαίσιο της αναθεωρήσεως του UmwRG, προβλέπεται η πιθανότητα θεσπίσεως διευκρινιστικής διατάξεως όσον αφορά τη μεταφορά του άρθρου 11 της οδηγίας 2011/92.

β) Εκτίμηση

88. Σημειώνεται εκ προοιμίου ότι η επιχειρηματολογία της Επιτροπής αφορά την εφαρμογή του άρθρου 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO και του άρθρου 46 του VwVfG στις διαδικαστικές πλημμέλειες.

89. Δεν αμφισβητείται ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, του UmwRG αφορά μόνον την παράλειψη της εκτιμήσεως περιβαλλοντικών επιπτώσεων ή της κατά περίπτωση προκαταρκτικής εξετάσεως της αναγκαιότητας μιας τέτοιας εκτιμήσεως και όχι την πλημμελή ή παράτυπη διενέργειά τους. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, η προσβαλλόμενη απόφαση ακυρώνεται μόνον εάν η διαδικαστική πλημμέλεια πληροί τόσο τις προϋποθέσεις της προσβολής ιδίου δικαιώματος του προσφεύγοντος, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO, όσο και τις προϋποθέσεις του άρθρου 46 του VwVfG.

90. Σύμφωνα με τις προτάσεις μου επί της πρώτης αιτιάσεως, θεωρώ ότι, όσον αφορά την πλημμελή διενέργεια μιας εκτιμήσεως περιβαλλοντικών επιπτώσεων ή μιας κατά περίπτωση προκαταρκτικής εξετάσεως της αναγκαιότητας μιας τέτοιας εκτιμήσεως, οι περιορισμοί που επιβάλλει το άρθρο 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του VwGO στη θεμελίωση του δικαιώματος ακυρώσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως συνιστούν παράβαση του άρθρου 11 της οδηγίας 2011/92.

91. Όσον αφορά το άρθρο 46 του VwVfG, το οποίο αφορά τις διαδικαστικές πλημμέλειες, από τις παρατηρήσεις της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και από το ίδιο το γράμμα της διατάξεως αυτής προκύπτει σαφώς ότι επιβάλλει το κριτήριο της αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της προβαλλομένης διαδικαστικής πλημμέλειας και του περιεχομένου της τελικής προσβαλλομένης αποφάσεως (στο εξής: κριτήριο της αιτιώδους συνάφειας) [30].

92. Στις σκέψεις 47 και 48 της αποφάσεως Gemeinde Altrip κ.λπ. (C-72/12, EU:C:2013:712), το Δικαστήριο έκρινε ότι ο νομοθέτης της Ένωσης «[…] δεν θέλησε να εξαρτήσει τη δυνατότητα επικλήσεως διαδικαστικής πλημμέλειας από την προϋπόθεση ότι η προβαλλόμενη πλημμέλεια πρέπει να έχει επηρεάσει το περιεχόμενο της προσβαλλόμενης τελικής αποφάσεως. […] Επιπλέον, δεδομένου ότι σκοπός της ως άνω οδηγίας είναι μεταξύ άλλων να θέσει δικονομικές εγγυήσεις ιδίως προς εξασφάλιση της πληρέστερης ενημερώσεως και συμμετοχής του κοινού στο πλαίσιο της εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων δημοσίων και ιδιωτικών έργων που ενδέχεται να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στο περιβάλλον, πρέπει να αποδοθεί ιδιαίτερη σημασία στον έλεγχο της τηρήσεως των σχετικών δικονομικών κανόνων. Όπως, λοιπόν, επιτάσσει ο σκοπός της εξασφαλίσεως της ευρύτερης δυνατής προσβάσεως του ενδιαφερόμενου κοινού στη δικαιοσύνη, πρέπει να παρέχεται, κατ' αρχήν, στο κοινό αυτό η δυνατότητα να επικαλείται οποιαδήποτε διαδικαστική πλημμέλεια προς στήριξη των ενδίκων βοηθημάτων που ασκούνται στο πλαίσιο της αμφισβητήσεως της νομιμότητας των αποφάσεων στις οποίες αναφέρεται η εν λόγω οδηγία».

93. Επομένως, η απαίτηση αιτιώδους συνάφειας κατ' αρχήν αποκλείεται, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 11 της οδηγίας 2011/92.

94. Ωστόσο, το Δικαστήριο εισάγει εξαίρεση στην εκτίμηση αυτή στη σκέψη 49 της ίδιας αποφάσεως, με την οποία έκρινε ότι δεν είναι κάθε διαδικαστική πλημμέλεια κατ' ανάγκην ικανή να επηρεάσει το περιεχόμενο της τελικής προσβαλλομένης αποφάσεως και, κατά συνέπεια, δεν θίγει κατ' ανάγκην δικαιώματα. Στην περίπτωση αυτή, το δίκαιο του κράτους μέλους μπορεί να προβλέπει ότι το ένδικο βοήθημα είναι απαράδεκτο.

95. Κατά την άποψή μου, η εξαίρεση αυτή πρέπει να εφαρμόζεται σε σχέση όχι μόνον με το παραδεκτό ενδίκου βοηθήματος, αλλά και με το βάσιμό του, υπό την προϋπόθεση, βεβαίως, ότι η επίμαχη διαδικαστική πλημμέλεια είναι αμελητέας σημασίας και, ως εκ τούτου, δεν θίγει «την πληρέστερη ενημέρωση και συμμετοχή του κοινού στο πλαίσιο της εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων δημοσίων και ιδιωτικών έργων».

96. Δεδομένου ότι το δικαίωμα στην πληρέστερη ενημέρωση και συμμετοχή του κοινού αποτελεί, προδήλως, έναν από τους ακρογωνιαίους λίθους της οδηγίας 2011/92 [31] και τον ίδιο τον λόγο υπάρξεως του άρθρου 11, συμμερίζομαι τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Cruz Villalón στην υπόθεση Gemeinde Altrip κ.λπ. (C-72/12, EU:C:2013:422, σημείο 106), όπου διατυπώνει την άποψη ότι «[ό]σον αφορά […] ιδιαιτέρως σημαντικές διαδικαστικές διατάξεις, δεν πρέπει να τίθεται καν ζήτημα αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της προβαλλόμενης παραβάσεώς τους και της εκβάσεως της διοικητικής διαδικασίας».

30 — Από τη διατύπωση του άρθρου 46 του VwVfG προκύπτει ότι η εν λόγω διάταξη αφορά μόνον τις λεγόμενες «σχετικές» διαδικαστικές πλημμέλειες, δηλαδή τις πλημμέλειες μιας πράξεως που δεν θεωρείται «άκυρη και μη γενομένη» κατά το άρθρο 44 του VwVfG (το οποίο αναφέρεται στις λεγόμενες «απόλυτες» πλημμέλειες).

31 — Και της οδηγίας 2010/75.

97. Επιβάλλεται, ωστόσο, η διαπίστωση ότι, με εξαίρεση τις διαδικαστικές πλημμέλειες που μνημονεύονται στα άρθρα 44 του VwVfG [32] και 4, παράγραφος 1, του UmwRG, το γερμανικό δίκαιο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 46 του VwVfG, απαιτεί σε όλες τις περιπτώσεις, δηλαδή και για τις διαδικαστικές πλημμέλειες που αφορούν την ενημέρωση και τη συμμετοχή του κοινού, να υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της προβαλλομένης πλημμέλειας και του περιεχομένου της τελικής προσβαλλομένης αποφάσεως προκειμένου να μπορεί να ζητηθεί η ακύρωση της τελευταίας.

98. Κατά την άποψή μου, ανεξαρτήτως του ζητήματος του σχετικού βάρους αποδείξεως, η απαίτηση του άρθρου 46 του VwVfG καθιστά υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων προσφυγής και προσβάσεως των ιδιωτών στη δικαιοσύνη και, ως εκ τούτου, συνιστά παράβαση των άρθρων 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75.

99. Εν πάση περιπτώσει, όσον αφορά το ζήτημα του βάρους αποδείξεως, το Δικαστήριο έχει κρίνει στη σκέψη 52 της αποφάσεως Gemeinde Altrip κ.λπ. (C-72/12, EU:C:2013:712) ότι, στη Γερμανία, «απόκειται γενικώς στον ενδιαφερόμενο, προκειμένου να γίνει δεκτό ότι προσβλήθηκε δικαίωμά του, να αποδείξει ότι, βάσει των περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως, θα μπορούσε να έχει εκδοθεί διαφορετική απόφαση αν δεν υπήρχε η προβαλλόμενη διαδικαστική πλημμέλεια. Το γεγονός όμως ότι, κατ' αυτόν τον τρόπο, φέρει ο ενδιαφερόμενος το βάρος αποδείξεως ως προς τη συνδρομή του κριτηρίου της αιτιώδους συνάφειας μπορεί να καταστήσει εξαιρετικώς δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που του παρέχει η οδηγία 85/337, λαμβανομένων ιδίως υπόψη της πολυπλοκότητας των οικείων διαδικασιών και της τεχνικής φύσεως της εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων».

100. Επισημαίνω, εξάλλου, ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας έχει εκφράσει την πρόθεση να θεσπίσει διευκρινιστική διάταξη όσον αφορά το βάρος αποδείξεως της συνδρομής του κριτηρίου της αιτιώδους συνάφειας [33].

101. Κατά συνέπεια, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75, καθόσον επέβαλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 46 του VwVfG, την απαίτηση αιτιώδους συνάφειας μεταξύ των διαδικαστικών πλημμελειών που αφορούν την ενημέρωση και συμμετοχή του κοινού και του περιεχομένου της τελικής προσβαλλομένης αποφάσεως, προκειμένου να θεμελιώνεται δικαίωμα ακυρώσεως της αποφάσεως αυτής.

Γ — *Επί της τρίτης αιτιάσεως περί απαγορεύσεως της προβολής ενστάσεων (άρθρο 2, παράγραφος 3, του UmwRG και άρθρο 73, παράγραφος 4, του VwVfG)*

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

102. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι ο περιορισμός στις ενστάσεις που προβάλλονται κατά τη διοικητική διαδικασία του δικαιώματος ασκήσεως προσφυγής, όπως προβλέπεται από το άρθρο 2, παράγραφος 3, του UmwRG, το άρθρο 73, παράγραφος 4, του VwVfG και τη γερμανική νομολογία, είναι αντίθετος προς τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75. Υποστηρίζει ότι οι εν λόγω κανόνες αποκλεισμού δυσχεραίνουν υπερβολικά το δικαίωμα του ενδιαφερόμενου κοινού να αμφισβητεί τη νομιμότητα των αποφάσεων, εμποδίζουν την ευρεία πρόσβαση στη δικαιοσύνη, όπως αυτή προβλέπεται από τις οδηγίες 2011/92 και 2010/75, καθώς και από τη Σύμβαση του Aarhus, και περιορίζουν την αποτελεσματική ένδικη προστασία του ενδιαφερόμενου κοινού.

32 — Από τη διατύπωσή του προκύπτει ότι το άρθρο 44 του VwVfG αφορά αποκλειστικά τις «ιδιαιτέρως σοβαρές» πλημμέλειες. Επιπλέον, οι πλημμέλειες του άρθρου 44, παράγραφος 2, του VwVfG δεν αποτελούν στην πραγματικότητα πλημμέλειες σχετικές με την ενημέρωση και τη συμμετοχή του κοινού στο πλαίσιο της εκτιμήσεως των επιπτώσεων σχεδίων δημόσιων ή ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον.

33 — Βλ. σημείο 69 του υπομνήματος αντικρούσεως.

103. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι η ένδικη διαδικασία αποτελεί αυτοτελή διαδικασία, στη διάρκεια της οποίας πρέπει να είναι δυνατή η πλήρης εξέταση τόσο της τυπικής όσο και της ουσιαστικής νομιμότητας μιας αποφάσεως και ότι οι παραδεκτοί λόγοι ακυρώσεως δεν μπορούν να περιορίζονται στους λόγους που προβλήθηκαν ήδη εντός της σύντομης προθεσμίας για την υποβολή ενστάσεων κατά τη διοικητική διαδικασία.

104. Η Επιτροπή δεν συμμερίζεται την άποψη της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας ότι οι γερμανικοί κανόνες περί αποκλεισμού ορισμένων ενστάσεων είναι αναγκαίοι για λόγους ασφάλειας δικαίου και αποτελεσματικότητας της διαδικασίας. Κατά την Επιτροπή, οι αποσβεστικές προθεσμίες για τη δικαστική αμφισβήτηση των αποφάσεων των διοικητικών αρχών αρκούν για την κατοχύρωση της ασφάλειας δικαίου και της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών.

105. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ισχυρίζεται ότι οι διατάξεις του άρθρου 2, παράγραφος 3, του UmwRG και του άρθρου 73, παράγραφος 4, του VwVfG δεν αντιβαίνουν προς τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75.

106. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υποστηρίζει ότι οι διατάξεις που απαγορεύουν την υποβολή ενστάσεων αποτελούν συστατικό στοιχείο του εθνικού της νομικού συστήματος. Ισχυρίζεται, δε, ότι τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75 επιτρέπουν στα κράτη μέλη να διατηρούν τα εργαλεία του νομικού τους συστήματος στον συγκεκριμένο τομέα.

107. Κατά την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, η αποσβεστική προθεσμία στηρίζεται στην ιδέα της παραγραφής και σκοπός της είναι κυρίως να συμβιβάζει κατά το δυνατόν τα αντικρουόμενα συμφέροντα σε σχέση με ένα σχέδιο έργου σε πρώιμο στάδιο της διοικητικής διαδικασίας. Κατά συνέπεια, οι κανόνες περί αποσβεστικής προθεσμίας είναι ιδιαιτέρως σημαντικοί στο πλαίσιο των πολυμερών έννομων σχέσεων μεταξύ, αφενός, της προστατευόμενης έννομης σφαίρας του δικαιούχου και, αφετέρου, εκείνης των τρίτων τους οποίους αφορά ενδεχομένως το εν λόγω σχέδιο.

108. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας θεωρεί ότι η αποσβεστική προθεσμία δεν καθιστά τον έλεγχο αυτόν δυσχερέστερο ή αδύνατο, αλλά, αντιθέτως, εξασφαλίζει την υπαγωγή στον έλεγχο του δικαστηρίου πραγματικών περιστατικών που είναι όσο το δυνατόν σαφέστερα, περιλαμβάνουν όλες τις σημαντικές πτυχές και έχουν εξεταστεί ενδελεχώς. Υποστηρίζει, δε, ότι η αποσβεστική προθεσμία αφορά μόνον τις περιστάσεις τις οποίες ο προσφεύγων παρέλειψε ασυγγνώστως να επικαλεστεί στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας.

109. Η Δημοκρατία της Αυστρίας είναι της γνώμης ότι η θέσπιση συγκεκριμένων κανόνων για τον περιορισμό του δικαιώματος ασκήσεως προσφυγής εμπίπτει στις ρυθμίσεις της εθνικής δικονομίας. Συνεπώς, σε κάθε περίπτωση, εφαρμόζεται σε αυτήν η αρχή της δικονομικής αυτοτέλειας των κρατών μελών.

110. Κατά τη Δημοκρατία της Αυστρίας, αποτελεί θεμελιώδη αρχή του αυστριακού και του γερμανικού δικαίου και των αντίστοιχων διαδικασιών εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων η συμμετοχή στη διοικητική διαδικασία ως απαραίτητη προϋπόθεση για την προβολή δικαιωμάτων στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής.

111. Η Δημοκρατία της Αυστρίας υποστηρίζει ότι ο κανόνας αποκλεισμού αποτελεί σημαντικό εργαλείο για την εξασφάλιση ταχείας και αποτελεσματικής διοικητικής διαδικασίας. Ισχυρίζεται ότι, σε αντίθετη περίπτωση, η λήψη αποφάσεως σε μια διαδικασία θα μπορούσε να καθυστερεί κατά βούληση, προκαλώντας νέες ενστάσεις προβαλλόμενες επί εντελώς νέων ζητημάτων ή προερχόμενες από πρόσωπα που δεν συμμετείχαν μέχρι τότε στη διαδικασία. Κάτι τέτοιο θα ερχόταν σε ευθεία αντίθεση με την ασφάλεια δικαίου γενικώς και ειδικότερα με το συμφέρον που έχει ο επιδιώκων την κατασκευή του έργου από την έκδοση αποφάσεως εντός εύλογης προθεσμίας.

2. Εκτίμηση

112. Τα κράτη μέλη διαθέτουν, βεβαίως, περιθώρια ελιγμών κατά την εφαρμογή των άρθρων 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75, δυνάμει της δικονομικής τους αυτοτέλειας και με την επιφύλαξη των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας [34].

113. Εντούτοις, υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με τα εν λόγω άρθρα, οι αποφάσεις, πράξεις ή παραλείψεις στις οποίες αναφέρονται, αντιστοίχως, η οδηγία 2011/92, σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού, ή το άρθρο 24 της οδηγίας 2010/75 πρέπει να μπορούν να προσβληθούν με ένδικο βοήθημα ενώπιον δικαστηρίου ή άλλου ανεξάρτητου και αμερόληπτου οργάνου συσταθέντος με νόμο για την αμφισβήτηση της ουσιαστικής ή της διαδικαστικής νομιμότητάς τους, χωρίς κανέναν περιορισμό των λόγων που μπορούν να προβληθούν προς στήριξη ενός τέτοιου ενδίκου βοηθήματος [35].

114. Εντούτοις, το άρθρο 2, παράγραφος 3, του UmwRG και το άρθρο 73, παράγραφος 4, του VwVfG περιορίζουν σαφώς τους λόγους που μπορούν να προβληθούν από τον προσφεύγοντα προς στήριξη ενός ενδίκου βοηθήματος.

115. Μολονότι τα άρθρα 11, παράγραφος 4, της οδηγίας 2011/92 και 25, παράγραφος 4, της οδηγίας 2010/75 δεν αποκλείουν τη δυνατότητα ασκήσεως προηγούμενης ενδικοφανούς προσφυγής ενώπιον διοικητικής αρχής και δεν θίγουν σε καμιά περίπτωση την υποχρέωση εξαντλήσεως όλων των διοικητικών μέσων πριν την άσκηση ένδικου βοηθήματος, εφόσον η εθνική νομοθεσία προβλέπει τέτοια υποχρέωση, ωστόσο ουδόλως επιτρέπουν τον περιορισμό των λόγων ακυρώσεως που μπορούν να προβληθούν από τον προσφεύγοντα προς στήριξη μεταγενέστερου ένδικου βοηθήματος.

116. Διαπιστώνεται ότι, σύμφωνα με τις παρατηρήσεις της Επιτροπής, τα ένδικα βοηθήματα ασκούνται αυτοτελώς και διακρίνονται από τη διοικητική δικονομία και τις διοικητικές προσφυγές.

117. Κατά συνέπεια, θεωρώ ότι οι επίμαχες εθνικές διατάξεις εισάγουν ένα επιπλέον εμπόδιο για την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, το οποίο δεν προβλέπεται από τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75.

118. Κατά την άποψή μου, το εν λόγω επιπλέον εμπόδιο δεν δικαιολογείται από λόγους ασφάλειας δικαίου, καθώς, από την άποψη αυτή, αρκούν οι αποσβεστικές προθεσμίες για την ένδικη προσβολή των αποφάσεων των διοικητικών αρχών.

119. Όσον αφορά το επιχείρημα περί αποτελεσματικότητας των διοικητικών διαδικασιών, καίτοι είναι αληθές ότι η δυνατότητα προβολής «ενστάσεων» για πρώτη φορά κατά την ένδικη διαδικασία μπορεί να αποβεί «προβληματική», αρκεί η υπόμνηση ότι ο σκοπός που επιδιώκεται με τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75 είναι η εξασφάλιση ευρείας προσβάσεως στα δικαστήρια. Ο νομοθέτης της Ένωσης έκρινε σαφώς υπέρτερο τον σκοπό αυτόν σε σχέση με την αποτελεσματικότητα των διοικητικών διαδικασιών, προκειμένου να συμβάλει στη συντήρηση, την προστασία και τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας [36].

120. Ως εκ τούτου, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75, καθόσον περιορίζει, με τα άρθρα 2, παράγραφος 3, του UmwRG και 73, παράγραφος 4, του VwVfG, το δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής και την έκταση του δικαστικού ελέγχου στις ενστάσεις που προβλήθηκαν ήδη εντός της προθεσμίας που προβλέπεται από τη διοικητική διαδικασία η οποία οδήγησε στη λήψη της αποφάσεως.

34 — Βλ., συναφώς, απόφαση Gemeinde Altrip κ.λπ. (C-72/12, EU:C:2013:712, σκέψη 30).

35 — Βλ. σημείο 44 των παρουσών προτάσεων.

36 — Βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση Gemeinde Altrip κ.λπ. (C-72/12, EU:C:2013:712, σκέψεις 27 έως 29).

Δ— Επί της τέταρτης και πέμπτης αιτιάσεως σχετικά με τους χρονικούς περιορισμούς εφαρμογής των άρθρων 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

α) Επί της τέταρτης αιτιάσεως

121. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι η αρχική διατύπωση του άρθρου 2, παράγραφος 1, του UmwRG δεν ήταν συμβατή με τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75, στο μέτρο ιδίως που περιόριζε τη νομιμοποίηση των περιβαλλοντικών ενώσεων μόνο στις νομοθετικές εκείνες διατάξεις που παρέχουν δικαιώματα στους ιδιώτες. Κατά την ίδια, στις 8 Νοεμβρίου 2012, μετά την απόφαση Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen (C-115/09, EU:C:2011:289), το Bundestag υιοθέτησε τροποποίηση του UmwRG, η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 29 Ιανουαρίου 2013 και κατάργησε τις λέξεις «παρέχουν δικαιώματα στους ιδιώτες» του άρθρου 2, παράγραφος 1, του UmwRG, προκειμένου να θεραπεύσει τη μέχρι τότε υφιστάμενη παράβαση.

122. Η Επιτροπή, ωστόσο, εκτιμά ότι η νέα διατύπωση του UmwRG έχει περιορισμένη χρονικά ισχύ, καθώς το άρθρο 5, παράγραφος 4, του UmwRG, όπως τροποποιήθηκε, προβλέπει ότι μόνον οι ένδικες διαδικασίες που ήταν ακόμη εκκρεμείς τη 12η Μαΐου 2011 [ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen (C-115/09, EU:C:2011:289)] ή κινήθηκαν μετά την ημερομηνία αυτή και δεν είχαν περατωθεί με την έκδοση εκτελεστής αποφάσεως στις 29 Ιανουαρίου 2013 (ημερομηνία θέσεως σε ισχύ του τροποποιημένου κειμένου του UmwRG) πρέπει να διεξαχθούν σύμφωνα με τη νέα διάταξη του UmwRG.

123. Κατά την Επιτροπή, στις ένδικες διαδικασίες που κινήθηκαν μετά την 25η Ιουνίου 2005 και περατώθηκαν πριν τις 12 Μαΐου 2011, το δικαίωμα των περιβαλλοντικών ενώσεων στην άσκηση ένδικου βοηθήματος εξακολουθεί, ως εκ τούτου, να περιορίζεται στις διατάξεις που παρέχουν δικαιώματα στους ιδιώτες. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι, λαμβανομένης υπόψη της αντιστοιχίσεως, από τη γερμανική δικονομία, του παραδεκτού ενός ένδικου βοηθήματος με την έκταση του δικαστικού ελέγχου κατά την κατ' ουσίαν εξέταση, ο χρονικός αυτός περιορισμός επηρεάζει και την έκταση του δικαστικού ελέγχου.

124. Κατά την Επιτροπή, η μεταβατική διάταξη του άρθρου 5, παράγραφος 4, του UmwRG παρατείνει, σε σχέση με τις προσφυγές των περιβαλλοντικών ενώσεων, ένα νομικό καθεστώς αντίθετο προς το δίκαιο της Ένωσης, καθόσον συνεχίζει να αποκλείει σε μεγάλο βαθμό τον έλεγχο των δικονομικών κανόνων όσον αφορά τις εν λόγω προσφυγές. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή εκτιμά ότι, ratione temporis, λαμβανομένων υπόψη των ένδικων διαδικασιών που αποκλείονται, σύμφωνα με τη μεταβατική διάταξη των άρθρων 5, παράγραφοι 1 και 4, και 2, παράγραφος 5, του UmwRG, η διάταξη αυτή συνιστά παράβαση των άρθρων 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75.

125. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υποστηρίζει ότι το άρθρο 5, παράγραφος 4, του UmwRG έχει καθαρά διαπιστωτικό χαρακτήρα και στερείται οποιασδήποτε κανονιστικής ισχύος. Αποκλειστικός του σκοπός είναι να διευκολύνει την εφαρμογή του UmwRG από το δικαστήριο που καλείται να τον εφαρμόσει. Σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 4, του UmwRG, οι διαδικασίες εκδικάσεως προσφυγών οι οποίες δεν έχουν ακόμη περατωθεί με την έκδοση εκτελεστών αποφάσεων πρέπει να ολοκληρωθούν σύμφωνα με τις νέες διατάξεις του ισχύοντος από 29 Ιανουαρίου 2013 UmwRG. Αντιθέτως, η νομοθετική τροποποίηση δεν έχει καμιά συνέπεια για τις διαδικασίες εκδικάσεως προσφυγών που περατώθηκαν με την έκδοση εκτελεστής αποφάσεως πριν την έκδοση της αποφάσεως Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen (C-115/09, EU:C:2011:289). Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ισχυρίζεται ότι, σύμφωνα με

τη νομολογία του Δικαστηρίου[37], δεν χωρεί αναθεώρηση των σχετικών αποφάσεων.

β) Επί της πέμπτης αιτιάσεως

126. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο αποκλεισμός από τις παραγράφους 1, πρώτο εδάφιο, και 4, του άρθρου 5 του UmwRG των διοικητικών διαδικασιών που κινήθηκαν πριν τις 25 Ιουνίου 2005 συνιστά παράβαση των άρθρων 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75. Υποστηρίζει ότι η παράβαση αυτή επιβεβαιώθηκε από το Δικαστήριο στη σκέψη 30 της αποφάσεως Gemeinde Altrip κ.λπ. (C-72/12, EU:C:2013:712). Ισχυρίζεται επίσης ότι το άρθρο 5, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του UmwRG, το οποίο αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής του UmwRG τις αποφάσεις που κατέστησαν εκτελεστές πριν τις 15 Δεκεμβρίου 2006 (ημερομηνία θέσεως σε ισχύ του UmwRG) συνιστά παράβαση των άρθρων 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75.

127. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ανακοίνωσε ότι ετοιμάζει τροποποίηση του UmwRG, η οποία θα μεταφέρει στο γερμανικό δίκαιο τη σκέψη 31 της αποφάσεως Gemeinde Altrip κ.λπ. (C-72/12, EU:C:2013:712), με την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι, σύμφωνα με το άρθρο 11 της οδηγίας 2011/92, οι ένδικες διαδικασίες που κινήθηκαν πριν τις 25 Ιουνίου 2005 δεν μπορούσαν να αποκλειστούν από το πεδίο εφαρμογής του UmwRG. Όσον αφορά το άρθρο 5, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του UmwRG, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας εκτιμά ότι η διάταξη αυτή αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής της τις ένδικες διαδικασίες που οδήγησαν την έκδοση εκτελεστών αποφάσεων κατά τον χρόνο θέσεώς της σε ισχύ, σύμφωνα με την αρχή του δεδικασμένου. Ισχυρίζεται ότι, για τη διασφάλιση τόσο της σταθερότητας του δικαίου και των έννομων σχέσεων όσο και της χρηστής απονομής της δικαιοσύνης, είναι σημαντικό οι δικαστικές αποφάσεις που κατέστησαν αμετάκλητες μετά την εξάντληση των διαθέσιμων ένδικων μέσων ή μετά την παρέλευση των προθεσμιών που προβλέπονται για την άσκησή τους να μην τίθενται πλέον σε αμφισβήτηση. Κατά την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να επανεξετάσουν και να ακυρώσουν δικαστικές αποφάσεις που έχουν αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου, σε περίπτωση που θεωρηθούν αντίθετες προς το δίκαιο της Ένωσης[38]. Η ίδια ισχυρίζεται ότι αυτό ισχύει και για τις διοικητικές διαδικασίες που περατώθηκαν με την έκδοση αποφάσεως η οποία δεν προσβλήθηκε με προσφυγή και, ως εκ τούτου, κατέστη εκτελεστή και, συνεπώς, απρόσβλητη.

2. Εκτίμηση

α) Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

128. Η καταληκτική ημερομηνία της προθεσμίας για τη μεταφορά των διατάξεων των άρθρων 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75 ήταν η 25η Ιουνίου 2005.

129. Ωστόσο, από τον φάκελο που προσκομίστηκε στο Δικαστήριο προκύπτει σαφώς ότι ο UmwRG, ο οποίος μεταφέρει τις διατάξεις αυτές στο γερμανικό δίκαιο, περιέχει διάφορες διατάξεις, δηλαδή το άρθρο 5, παράγραφος 1, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, και το άρθρο 5, παράγραφος 4, του UmwRG, οι οποίες, σε ορισμένα σημεία, περιόρισαν την εφαρμογή του νόμου αυτού στο χρονικό διάστημα μετά τις 25 Ιουνίου 2005.

130. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας επικαλείται την αρχή του δεδικασμένου προκειμένου να δικαιολογήσει τους περιορισμούς αυτούς.

37 — Βλ. αποφάσεις Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513), Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178), και Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506).

38 — Βλ. αποφάσεις Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513), Kapferer (C-234/04, EU:C:2006:178), και Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506).

131. Καίτοι είναι αληθές ότι η αρχή του δεδικασμένου είναι ιδιαιτέρως σημαντική, τόσο για την έννομη τάξη της Ένωσης όσο και για τις εθνικές έννομες τάξεις, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλείται τις εσωτερικές δυσχέρειες ή τις διατάξεις της δικής του έννομης, ακόμη και συνταγματικής, τάξεως για να δικαιολογήσει τη μη τήρηση των υποχρεώσεων και των προθεσμιών που απορρέουν από τις οδηγίες της Ένωσης [39].

132. Βεβαίως, προς διασφάλιση τόσο της σταθερότητας του δικαίου και των εννόμων σχέσεων όσο και της χρηστής απονομής της δικαιοσύνης, δεν πρέπει να αμφισβητείται το κύρος των δικαστικών αποφάσεων οι οποίες έχουν καταστεί αμετάκλητες μετά την εξάντληση των προβλεπομένων ενδίκων μέσων ή μετά την παρέλευση των προθεσμιών που τάσσονται για την άσκηση αυτών των ενδίκων μέσων. Ως εκ τούτου, το δίκαιο της Ένωσης δεν επιβάλλει στα εθνικά δικαστήρια να απέχουν από την εφαρμογή των εθνικών δικονομικών κανόνων που προσδίδουν ισχύ δεδικασμένου σε ορισμένη απόφαση, έστω και αν η μη εφαρμογή αυτή θα επέτρεπε να αποφευχθεί κατάσταση εσωτερικού δικαίου που δεν συνάδει προς το δίκαιο της Ένωσης [40].

133. Εντούτοις, στο πλαίσιο της διαδικασίας κατά παραβάσεως βάσει του άρθρου 258 ΣΛΕΕ, μετά τη διαπίστωση του Δικαστηρίου ότι συντρέχει παράβαση μιας διατάξεως του δικαίου της Ένωσης (που είναι και η μόνη αποστολή που ανατίθεται στο Δικαστήριο από το άρθρο αυτό), απόκειται στο εμπλεκόμενο κράτος μέλος να λάβει, δυνάμει του άρθρου 260, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της αποφάσεως του Δικαστηρίου, καθώς ο προσδιορισμός των μέτρων αυτών δεν αποτελεί αντικείμενο των αποφάσεων που εκδίδονται βάσει του άρθρου 258 ΣΛΕΕ [41].

134. Έτσι, ο ισχυρισμός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας ότι οι χρονικοί περιορισμοί της εφαρμογής του UmwRG, όπως προβλέπονται από το άρθρο 5, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, και από το άρθρο 5, παράγραφος 4, του UmwRG ήταν αναγκαίοι προκειμένου να τηρηθεί η αρχή του δεδικασμένου και, κατ' αναλογίαν, η σταθερότητα στις διοικητικές διαδικασίες που οδήγησαν στην έκδοση εκτελεστής αποφάσεως, ακόμη και αν θεωρηθεί αποδεδειγμένος, εν πάση περιπτώσει, αφορά, ενδεχομένως, την εκτέλεση της αποφάσεως που διαπιστώνει την παράβαση και δεν ασκεί καμιά επιρροή στη διαπίστωση της παραβάσεως στο πλαίσιο των εξεταζομένων αιτιάσεων.

135. Κατόπιν των ανωτέρω παρατηρήσεων, θα εξετάσω κατ' αρχάς την πέμπτη αιτίαση.

β) Επί της πέμπτης αιτιάσεως περί της γενικής χρονικής μεταθέσεως της εφαρμογής

136. Με τη σκέψη 31 της αποφάσεως Gemeinde Altrip κ.λπ. (C-72/12, EU:C:2013:712), το Δικαστήριο έκρινε ότι «η οδηγία 2003/35, με την οποία προστέθηκε στην οδηγία 85/337 το άρθρο 10α, έχει την έννοια, στο μέτρο που προέβλεπε ότι τα κράτη μέλη όφειλαν να την μεταφέρουν στις έννομες τάξεις τους το αργότερο έως τις 25 Ιουνίου 2005, ότι οι εκδοθείσες προς μεταφορά της τελευταίας αυτής διατάξεως εθνικές ρυθμίσεις θα έπρεπε να εφαρμόζονται και επί των διοικητικών διαδικασιών για τη χορήγηση αδείας οι οποίες είχαν κινηθεί *πριν* από τις 25 Ιουνίου 2005, *εφόσον αυτές κατέληξαν στη χορήγηση αδείας μετά την ως άνω ημερομηνία* [42]».

137. Ωστόσο, το άρθρο 5, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του UmwRG προβλέπει ότι ο νόμος αυτός εφαρμόζεται μόνον στις διοικητικές διαδικασίες που κινήθηκαν ή έπρεπε να έχουν κινηθεί *μετά* τις 25 Ιουνίου 2005.

39 — Απόφαση Επιτροπή κατά Ιταλίας (C-100/77, EU:C:1978:78, σκέψη 21).

40 — Απόφαση Impresa Pizzarotti (C-213/13, EU:C:2014:2067, σκέψεις 58 και 59 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

41 — Βλ., συναφώς, απόφαση Επιτροπή κατά Ουγγαρίας (C-288/12, EU:C:2014:237, σκέψεις 33 και 34 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

42 — Η υπογράμμιση δική μου.

138. Κατά συνέπεια, θεωρώ ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75, καθόσον αποκλείει, με το άρθρο 5, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του UmwRG, την εφαρμογή του εν λόγω νόμου σε όλες τις διοικητικές διαδικασίες που είχαν κινηθεί πριν τις 25 Ιουνίου 2005, ακόμη και εκείνες που κατέληξαν στη χορήγηση άδειας μετά την ημερομηνία αυτή.

139. Επιπλέον, το άρθρο 5, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του UmwRG προβλέπει ότι το πρώτο του εδάφιο δεν εφαρμόζεται στις διοικητικές διαδικασίες που κατέληξαν σε έκδοση εκτελεστής αποφάσεως πριν τις 15 Δεκεμβρίου 2006, ημερομηνία κατά την οποία τέθηκε σε ισχύ ο UmwRG.

140. Κατά συνέπεια, η εν λόγω διάταξη του εθνικού δικαίου αποκλείει από την εφαρμογή του UmwRG τις διοικητικές διαδικασίες που κατέληξαν σε χορήγηση άδειας μεταξύ 25ης Ιουνίου 2005 (καταληκτικής προθεσμίας για τη μεταφορά της οδηγίας) και 15ης Δεκεμβρίου 2006.

141. Συνεπώς, θεωρώ ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75, καθόσον αποκλείει, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 5, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του UmwRG από την εφαρμογή του νόμου αυτού τις διοικητικές διαδικασίες που κατέληξαν σε έκδοση εκτελεστής αποφάσεως πριν τις 15 Δεκεμβρίου 2006.

γ) Επί της τέταρτης αιτιάσεως περί του χρονικού περιορισμού της εφαρμογής των κανόνων για την άσκηση προσφυγών από τις ενώσεις για την προστασία του περιβάλλοντος

142. Σύμφωνα με τα άρθρα 11, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/92 και 25, παράγραφος 3, της οδηγίας 2010/75, οι ενώσεις για την προστασία του περιβάλλοντος θεωρείται ότι έχουν είτε επαρκές συμφέρον είτε δικαιώματα δυνάμενα να προσβληθούν, αναλόγως του ποια από τις προϋποθέσεις αυτές παραδεκτού της προσφυγής προβλέπει η εθνική νομοθεσία [43]. Ως εκ τούτου, οι ενώσεις αυτές απολαμβάνουν, κατ' εφαρμογήν των εν λόγω άρθρων, πρόσβαση στη δικαιοσύνη υπό πλεονεκτικότερους όρους από τις 25 Ιουνίου 2005, οπότε και τα άρθρα αυτά τέθηκαν σε ισχύ.

143. Ωστόσο, με την απόφαση Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen (C-115/09, EU:C:2011:289, σκέψη 36), το Δικαστήριο έκρινε ότι το γερμανικό δίκαιο εξαρτούσε το παραδεκτό ενδίκου βοηθήματος που είχε ασκήσει ένωση για την προστασία του περιβάλλοντος από το αν η ένωση αυτή υποστηρίζει ότι από την προσβαλλόμενη διοικητική απόφαση επέρχεται προσβολή ατομικού δικαιώματος, το οποίο μπορεί, δυνάμει του εθνικού δικαίου, να χαρακτηριστεί ως δικαίωμα δημοσίου δικαίου. Το Δικαστήριο έκρινε ότι «μολονότι ο εθνικός νομοθέτης έχει την ευχέρεια να περιορίσει μόνο στα δικαιώματα δημοσίου δικαίου τα δικαιώματα την προσβολή των οποίων μπορούν να επικαλούνται οι ιδιώτες στο πλαίσιο ένδικου βοηθήματος κατά αποφάσεως, πράξεως ή παραλείψεως του άρθρου 10α της οδηγίας 85/337, τέτοιου είδους περιορισμός δεν είναι δυνατό να εφαρμοστεί αυτούσιος στις οργανώσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, χωρίς να θιγούν οι σκοποί του άρθρου 10α, τρίτο εδάφιο, τελευταία περίοδος, της οδηγίας 85/337» [44]. Οι οργανώσεις για την προστασία του περιβάλλοντος πρέπει οπωσδήποτε να μπορούν να επικαλεστούν ενώπιον δικαστηρίου τους κανόνες του εθνικού δικαίου που θέτουν σε εφαρμογή τη νομοθεσία της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος, καθώς και τους κανόνες του δικαίου περιβάλλοντος της Ένωσης που έχουν άμεσο αποτέλεσμα [45].

43 — Βλ. απόφαση Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen (C-115/09, EU:C:2011:289, σκέψη 40).

44 — Απόφαση Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen (C-115/09, EU:C:2011:289, σκέψη 45).

45 — Όπ.π. (σκέψη 48).

144. Μολονότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας τροποποίησε τον UmwRG προκειμένου να θεραπεύσει την προσβολή του δικαιώματος των οργανώσεων για την προστασία του περιβάλλοντος στην πρόσβαση υπό πλεονεκτικότερους όρους στη δικαιοσύνη, δεδομένου ότι η νέα έκδοση του UmwRG τέθηκε σε ισχύ στις 29 Ιανουαρίου 2013, η εν λόγω τροποποίηση έχει περιορισμένη χρονική εφαρμογή. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 4, του UmwRG, περιορίζεται στις διοικητικές διαδικασίες, στις διαδικασίες χορηγήσεως αδείας και στις διαδικασίες εκδικάσεως προσφυγών οι οποίες βρίσκονταν σε εξέλιξη στις 12 Μαΐου 2011 ή είχαν κινηθεί κατά την ημερομηνία αυτή και δεν είχαν περατωθεί με την έκδοση εκτελεστής αποφάσεως στις 29 Ιανουαρίου 2013.

145. Κατά συνέπεια, σύμφωνα με τις παρατηρήσεις της Επιτροπής, στις λοιπές διαδικασίες που δεν καλύπτονται από τις εν λόγω τροποποιήσεις εξακολουθεί να εφαρμόζεται ο UmwRG όπως είχε πριν τις τροποποιήσεις.

146. Δεδομένου ότι οι οργανώσεις για την προστασία του περιβάλλοντος απολαμβάνουν πρόσβαση υπό πλεονεκτικότερους όρους στη δικαιοσύνη από τις 25 Ιουνίου 2005 και ότι οι διατάξεις του γερμανικού δικαίου που θεσπίστηκαν με σκοπό τη μεταφορά του εν λόγω άρθρου έπρεπε να εφαρμόζονται και στις διοικητικές διαδικασίες χορηγήσεως αδείας που είχαν κινηθεί *πριν* τις 25 Ιουνίου 2005, εφόσον κατέληξαν στη χορήγηση άδειας μετά την ημερομηνία αυτή, εκτιμώ ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 11 της οδηγίας 2011/92 και 25 της οδηγίας 2010/75, καθόσον περιορίζει, σύμφωνα με τη νέα διατύπωση του άρθρου 5, παράγραφος 4, του UmwRG, τη χρονική εφαρμογή του δικαιώματος των οργανώσεων για την προστασία του περιβάλλοντος στην πρόσβαση υπό πλεονεκτικότερους όρους στη δικαιοσύνη.

V – **Επί των δικαστικών εξόδων**

147. Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρξε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Επειδή η Επιτροπή δεν ζήτησε να καταδικαστεί η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας στα δικαστικά έξοδα, κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά του έξοδα.

148. Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 140, παράγραφος 1, του ίδιου αυτού Κανονισμού, κατά το οποίο τα κράτη μέλη που έχουν παρέμβει στη δίκη φέρουν τα έξοδά τους, η Δημοκρατία της Αυστρίας φέρει τα δικά της έξοδα.

VI – **Πρόταση**

149. Κατόπιν των ως άνω σκέψεων, προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί ως κατωτέρω, σε σχέση πρώτα με τις αιτιάσεις που αφορούν και τις δύο οδηγίες και στο τέλος με εκείνη που αφορά μόνον την οδηγία 2011/92:

1) Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, καθόσον:

— περιορίζει, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 113, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του κώδικα διοικητικής δικονομίας (Verwaltungsgerichtsordnung), το δικαίωμα των ιδιωτών να ζητούν την ακύρωση μιας πράξεως σε περίπτωση που ο παράνομος χαρακτήρας της ελέγχεται ή έχει διαπιστωθεί από γερμανικό διοικητικό δικαστήριο,

— επιβάλλει, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 46 του νόμου περί διοικητικής διαδικασίας (Verwaltungsverfahrensgesetz), την απαίτηση αιτιώδους συνάφειας μεταξύ των διαδικαστικών πλημμελειών που αφορούν την ενημέρωση και συμμετοχή του κοινού και του περιεχομένου της τελικής προσβαλλομένης αποφάσεως, προκειμένου να θεμελιώνεται δικαίωμα ακυρώσεως της αποφάσεως αυτής,

— περιορίζει, με τα άρθρα 2, παράγραφος 3, του νόμου για τις προσφυγές σε θέματα περιβάλλοντος (Umwelt-Rechtsbehelfsgesetz) και 73, παράγραφος 4, του νόμου περί διοικητικής διαδικασίας, το δικαίωμα ασκήσεως προσφυγής και την έκταση του δικαστικού ελέγχου στις ενστάσεις που προβλήθηκαν ήδη εντός της προθεσμίας που προβλέπεται από τη διοικητική διαδικασία η οποία οδήγησε στη λήψη της αποφάσεως,

— αποκλείει, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 5, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του νόμου για τις προσφυγές σε θέματα περιβάλλοντος (Umwelt-Rechtsbehelfsgesetz), από την εφαρμογή του νόμου αυτού τις διοικητικές διαδικασίες που κατέληξαν σε έκδοση εκτελεστής αποφάσεως πριν τις 15 Δεκεμβρίου 2006, και

— περιορίζει, σύμφωνα με τη νέα διατύπωση του άρθρου 5, παράγραφος 4, του νόμου για τις προσφυγές σε θέματα περιβάλλοντος (Umwelt-Rechtsbehelfsgesetz), τη χρονική εφαρμογή του δικαιώματος των ενώσεων για την προστασία του περιβάλλοντος στην πρόσβαση υπό πλεονεκτικότερους όρους στη δικαιοσύνη,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 11 της οδηγίας 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον, καθώς και από το άρθρο 25 της οδηγίας 2010/75/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Νοεμβρίου 2010, περί βιομηχανικών εκπομπών (ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης).

2) Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 11 της οδηγίας 2011/92, καθόσον περιορίζει το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4, παράγραφος 1, του νόμου για τις προσφυγές σε θέματα περιβάλλοντος (Umwelt-Rechtsbehelfsgesetz) στην ακύρωση των αποφάσεων για διαδικαστικές πλημμέλειες μόνον στις περιπτώσεις πλήρους παραλείψεως της υποχρεωτικής εκτιμήσεως περιβαλλοντικών επιπτώσεων ή της υποχρεωτικής προκαταρκτικής εξετάσεως.

3) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και η Δημοκρατία της Αυστρίας φέρουν έκαστη τα δικαστικά της έξοδα.